

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Lapsen kielellisen kehityksen tukeminen liikunnallisilla menetelmillä

Huhtala, Johanna & Lommi, Mirella

2014 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Lapsen kielellisen kehityksen tukeminen liikunnallisilla
menetelmin

Huhtala, Johanna &
Lommi, Mirella
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2014

Huhtala, Johanna & Lommi, Mirella

Lapsen kielellisen kehityksen tukeminen liikunnallisilla menetelmin

Vuosi

2014

Sivumäärä

72

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli vaikuttaa positiivisesti lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen liikunnallisia menetelmiä käyttäen. Halusimme kokeilla käytännössä, miten liikunta voidaan hyödyntää lapsen kielellistä kehitystä tukevana menetelmänä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa alle kouluikäisten lasten kielellisen kehityksen tukemisesta liikunnallisten menetelmien avulla. Teimme toiminnan pohjalta harjoitevihkon, johon keräsimme käyttämiämme harjoitteita.

Opinnäytetyö toteutettiin Vantaan kaupungin päiväkodissa. Toimintaan osallistui kahdeksan 4-vuotiasta lasta. Kyseessä oli suljettu ryhmä, johon lapset valikoitiin yhdessä ryhmän lastentarhanopettajan kanssa sillä perusteella, että toiminnasta hyötyisivät eniten. Toimintakertoja oli yhteensä seitsemän, ja ne kestivät noin 45-60 minuuttia. Tuokio alkoi aina energianpurkuleikillä ja alkupiirillä, joita seurasivat taitoja kehittävät leikit ja lopuksi rauhallisempi loppuleikki sekä loppupiiri. Jokaisella kerralla oli oma teemansa. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu pääasiassa lapsen kielellisestä kehityksestä ja siihen liittyvistä erityisvaikeuksista sekä lapsen motorisesta kehityksestä. Teoreettinen viitekehys muodostuu myös liikuntakasvatuksen määritelmästä sekä kielen ja liikkeen yhteyden merkityksen osoittamisesta aiempien tutkimusten avulla. Toimintamme, omien havaintojemme ja aikaisempien tutkimusten perusteella voimme todeta, että kielellisen kehityksen tukeminen liikunnallisilla menetelmin on täysin mahdollista ja perusteltua.

Asiasanat: kielellinen kehitys, kielelliset erityisvaikeudet, motorinen kehitys, liikuntakasvatus ja kielen ja liikkeen yhteys.

Huhtala, Johanna & Lommi, Mirella

Supporting child's linguistic development with motoric methods

Year	2014	Pages	72
------	------	-------	----

The purpose of our thesis was to affect supporting the child's linguistic development positively by using exercising methods. We wanted to try how the physical education in practice can be utilized as a method which supports the child's linguistic development. The objective of the thesis was to produce information about supporting under school aged children's linguistic skills with sportive methods. Based on our action we made a guide where our exercises were collected.

The thesis was implemented at a day care center which is located at the city of Vantaa. The action took place in a closed group at the day care centers premises and there was eight 4-year old children participating. The participants was selected to a closed group, in co-operation with a kindergarten teacher. The selections were made by considering which children would get the biggest profit out of the activities. There were all together seven periods and each one lasted about 45 - 60 minutes. At first there was a play to get the children to release their excess energy, and a starting circle. Then followed the games, that develop children's skills and the periods ended with calm playing and a closing circle. There was its own theme at every period. The theoretical frame of reference of our thesis is basically based on child's linguistic development and special troubles related to it, and child's motoric improvement. The theoretical frame of reference also consists of physical education as well as pointing out the communion of language and motions by means of earlier researches. Based on our actions, our own observations and the previous studies, we are able to state that developing linguistic skills with motoric methods is perfectly viable and justifiable.

Keywords: linguistic development, linguistic special needs, motoric development, physical education and communion of language and motion.

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tavoitteet	8
3	Opinnäytetyön toteutus.....	9
4	Toimipaikan kuvaus.....	11
5	Lapsen kielellinen kehitys	13
5.1	4-vuotiaan kielellinen kehitys	15
5.2	Kielelliset erityisvaikeudet	16
6	Lapsen motorinen kehitys	18
6.1	Motorisen kehityksen vaiheet	19
6.2	4-vuotiaan motorinen kehitys.....	20
7	Liikuntakasvatus	21
8	Kielen ja liikkeen yhteys.....	22
9	Toiminnallinen opinnäytetyö	24
9.1	Ensimmäinen toimintakerta: Kehonosat	25
9.2	Toinen toimintakerta: Värit.....	27
9.3	Kolmas toimintakerta: Kulkuneuvot	29
9.4	Neljäs toimintakerta: Numerot	32
9.5	Viides toimintakerta: Eläimet	34
9.6	Kuudes toimintakerta: Musiikki.....	36
9.7	Seitsemäs toimintakerta: Toiveleikit.....	37
10	Johtopäätökset	39
11	Pohdinta	40
11.1	Tavoitteiden toteutuminen ja toiminnan arviointi.....	41
11.2	Eettisyys	45
11.3	Lopuksi.....	46
	Lähteet	48
	Kuvat	51
	Taulukot	52
	Liitteet.....	53

1 Johdanto

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli vaikuttaa positiivisesti lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen liikunnallisia menetelmiä käyttäen. Halusimme kokeilla käytännössä, miten liikunta voidaan hyödyntää lapsen kielellistä kehitystä tukevana menetelmänä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa alle kouluikäisten lasten kielellisen kehityksen tukemisesta liikunnallisten menetelmien avulla.

Tarkoituksenamme oli koota jokaisesta toimintakerrasta kertova, erilaisia harjoitteita sisältävä opas, joka jäisi päiväkodin käyttöön. Päädyimme kuitenkin tekemään vihkon, johon keräsimme käyttämiämme harjoitteita ja leikkejä, emmekä niinkään kertoneet toimintakertojemme sisällöstä. Ideana oli, että harjoitevihkoon kerättävät leikit ja harjoitteet olisivat sovellettavissa ja käytettävissä lasten kanssa työskennellessä.

Opinnäytetyömme ei kuulu mihinkään yksittäiseen hankkeeseen, vaan se on osa Vantaan kaupungin varhaiskasvatuspalveluita. Opinnäytetyö toteutettiin Vantaan kaupungin päiväkodissa. Päiväkodin pyynnöstä emme käytä opinnäytetyössämme päiväkodin tai henkilökunnan nimiä tai muitakaan tunnistetietoja. Ryhmässä josta toimintaan osallistuneet lapset valikoitiin, oli 20 3-4-vuotiasta lasta, joista suurin osa oli 4-vuotiaita. Toiminta tapahtui päiväkodin tiloissa. Käytettävissämme oli päiväkodin liikuntasali monipuolisine liikuntavälineineen. Toimintaan osallistui kahdeksan 4-vuotiasta lasta ja kyseessä oli suljettu ryhmä. Lapset valikoitiin yhdessä ryhmän lastentarhanopettajan kanssa sillä perusteella, ketkä toiminnasta hyötyisivät eniten. Mukana oli myös niin sanottuja tukilapsia, jotka esimerkiksi rohkaisivat muita lapsia osallistumaan toimintaan.

Valitsimme tämän aiheen, koska suoritimme lastentarhanopettajan pätevyyden osana opintojamme. Tämä edellyttää opinnäytetyön toteuttamista alle 8-vuotiaiden lasten parissa. Kielellisen kehityksen tukeminen on ajankohtainen aihe, sillä 1990-luvun alkupuolelta lähtien lasten kielelliset ongelmat ovat muuttuneet, lisääntyneet ja vaikeutuneet (Apajalahti 2002, 18-19). Aiheemme sopi erinomaisesti juuri kyseiseen päiväkotiin ja lapsiryhmään, sillä kyseisessä lapsiryhmässä oli muutama lapsi, joilla oli havaittavissa lieviä kielellisten erityisvaikeuksien piirteitä.

Kielellisen kehityksen tukeminen on tärkeää, sillä kielen avulla lapsi hahmottaa ympäristöään, rakentaa identiteettiään ja tuntemusta itsestään. Kieli on myös tunne-elämän ja luovuuden väline (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 24). Kielen oppimisen kannalta tärkein vaihe ajoittuu toisen ja kuudennen ikävuoden väliin. Myöhemmät muutokset kielellisessä ilmaisussa ovat hiomista ja laajentamista, jotka olemassa olevasta kielellisestä tasosta ja ympäristön virikkeistä riippuen parantavat enemmän tai vähemmän kielellistä kykyä.

Aiheen ja toteutuspaikan valintaa helpotti se, että toinen meistä suoritti kolmannen harjoittelunsa kyseisessä päiväkodissa ja lapsiryhmässä. Opinnäytetyö oli tästä syystä luontevaa toteuttaa juuri tässä päiväkodissa ja lapsiryhmässä. Opinnäytetyön toteutus helpottui, kun toinen meistä oli jo tutustunut toimintaan osallistuviin lapsiin ja tehnyt taustatietojen kartoitusta harjoittelunsa aikana. Alunperin idea aiheeseen syntyi, kun päiväkodissa harjoittelussa olleen opiskelijan ohjaaja ehdotti opiskelijalle lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen liittyvää aihetta harjoitteluun kuuluvaa tehtävää varten. Työelämän yhteyshenkilönä opinnäytetyö prosessissamme toimi lapsiryhmän lastentarhanopettaja.

Ryhmän lastentarhanopettajan toimiminen työelämän yhteyshenkilönä oli luonteva valinta, sillä hän toimi toiselle meistä myös harjoittelun ohjaajana aiemmin suoritettussa työharjoittelussa. Opinnäytetyön aihe ja sen toteuttaminen juuri kyseisessä päiväkodissa ja nimenomaan tässä ryhmässä varmistui jo työharjoittelun aikana. Ryhmässä työharjoittelussa ollut opiskelija lähti jo hyvissä ajoin suunnittelemaan yhdessä lastentarhanopettajan kanssa toimintaan osallistuvaa lapsiryhmää. Lapset valittiin sillä perusteella, ketkä toiminnasta hyötyisivät eniten. Lisää lasten valinnasta kerromme opinnäytetyön kolmannessa kappaleessa.

Valinnan jälkeen ryhdyimme kirjoittamaan kirjettä sekä lupalomaketta lasten vanhemmille, joissa kerroimme lyhyesti tulevasta toiminnasta ja pyysimme vanhemmilta kirjallisen luvan lapsen osallistumisesta toimintaan sekä lupaa valokuvaukseen ja kuvien käyttöön. Harjoittelussa ollut opiskelija keskusteli jokaisen vanhemman kanssa henkilökohtaisesti toimintaan liittyvistä asioista ja vastasi heidän mahdollisiin kysymyksiinsä.

Kun luvat vanhemmilta ja Vantaan kaupungin sivistystoimelta oli saatu, pääsimme aloittamaan toiminnan. Ennen aloittamista teimme kuitenkin vielä kirjallisen sopimuksen yhteyshenkilömme kanssa ja keskustelimme toiminnan tavoitteista ja toteutuksesta. Sovimme, että yhteyshenkilömme tulisi seuraamaan toimintatuokioitamme niin usein kuin mahdollista ja antaisi meille palautetta ohjauksetojen päätteeksi. Tämä toteutui lopulta kuitenkin valitettavan harvoin, erinäisten aikataulullisten esteiden ja sairastumisten vuoksi. Yhteistyö jäi lopulta melko vähäiseksi ja toimimme työn toteutuksessa hyvin itsenäisesti. Lähetimme opinnäytetyön päiväkodille luettavaksi ennen sen julkaisua, jotta yhteyshenkilöllämme sekä muilla päiväkodin työntekijöillä oli mahdollisuus tarkistaa asioiden oikeellisuus sekä tehdä mahdollisia korjausehdotuksia. Myös lopullinen opinnäytetyö luovutettiin päiväkodin käyttöön.

Tässä opinnäytetyön kirjallisessa raportissa kuvaamme opinnäytetyömme toteutusta ja arvioimme tavoitteiden toteutumista. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu pääasiassa lapsen kielellisestä kehityksestä ja siihen liittyvistä erityisvaikeuksista sekä lapsen motorisesta kehityksestä. Teoreettinen viitekehys muodostuu myös liikuntakasvatuksen määritelmästä sekä kielen ja liikkeen yhteyden merkityksen osoittamisesta aiempien tutkimusten avulla.

2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa alle kouluikäisten lasten kielellisen kehityksen tukemisesta liikunnallisten menetelmien avulla. Kyseessä oli toiminnallinen opinnäytetyö. Suunnittelimme ja toteutimme liikunnallisia leikkejä joiden tarkoituksena oli vahvistaa lapsen kielellistä ja motorista kehitystä. Leikeissä keskityimme perusanastoon ja -käsitteisiin, kuten kehonosiin, väreihin ja eläimiin. Näistä käsitteistä muodostimme teemat toimintakerroillemme.

Lisätavoitteenamme oli koota jokaisesta toimintakerrasta koostuva, erilaisia harjoitteita sisältävä harjoitevihko (liite 1), josta olisi hyötyä lasten kanssa toimittaessa. Toiveena oli, että päiväkodin henkilökunta pystyisi harjoitevihkon innoittamana jatkamaan aloittamaamme toimintaa ja ryhtyisi kokeilemaan erilaisia keinoja lapsen oppimisen tueksi. Lisäksi henkilökunta näkisi vihkosta helposti hyväksi todettuja harjoitteita, joista lapset pitivät.

Lapsille halusimme tajota positiivisia liikkumisen kokemuksia ja opettaa uusia leikkejä. Halusimme rohkaista lapsia käyttämään monimuotoista kieltä ja samalla innostaa liikkumaan. Suunnittelemamme ryhmätoiminnan tavoitteena oli muun muassa vahvistaa lasten itsetuntoa, vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisia taitoja sekä harjoittaa lasten keskittymiskykyä. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan muun muassa kykyä liittyä ryhmään, hyviä tunnetaitoja, yhteistyökykyä, sosiokognitiivisia taitoja sekä kykyä ratkaista erilaisia sosiaalisessa kanssakäymisessä vastaan tulevia ongelmia (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 101). Toiminnan tarkoituksena oli vaikuttaa positiivisella tavalla lasten kielen kehitykseen ja sen oli ennen kaikkea tarkoitus olla hauskaa ja joustaa lasten mielenkiinnon mukaan.

Omina tavoitteinamme meillä oli muun muassa kehittää ryhmänohjaustaitojamme ja harjoitella aktiivista havainnointia. Teimme toiminnastamme jatkuvasti itsearviointia, niin että jokaisella toimintakerralla toinen meistä oli niin sanotun pääohjaajan roolissa ja toinen toimi niin sanottuna apuohjaajana, samalla havainnoiden ja arvioiden toimintaa. Jokaisen toimintakerran jälkeen jaoinamme kokemuksiamme ja kirjasimme niitä ylös. Arvioinnin apuvälineenä käytimme myös valokuvia. Jokaisen toimintakerran lopussa, loppupiirin aikana pyysimme lapsilta palautetta esimerkiksi kuvakorttien ja keskustelun avulla. Pyysimme palautetta myös työelämän yhteyshenkilöltä, mikäli hän oli seuraamassa toimintaamme. Pyrimme kehittämään toimintaamme aina saamamme palautteen perusteella.

Omina tavoitteinamme näimme lisäksi onnistuneiden toimintatuokioiden pitämisen ja toimintatuokioiden riittävän suunnittelun. Pyrimme suunnittelemaan jokaisen toimintakerran ohjelman tarkoin, mutta joustamaan suunnitelmasta tilanteen mukaisesti. Toimintakertojen suunnittelun lisäksi tavoitteenamme oli luoda lapsille mahdollisimman rento ja kannustava

ilmapiiri toimintatuokioiden ajaksi. Halusimme antaa lapsille mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia, jotta lasten kokemus toiminnasta olisi mahdollisimman positiivinen. Emme halunneet toteuttaa liian hankalia harjoitteita, vaan päätimme pysytellä kutakuinkin tutuissa harjoitteissa ja leikeissä, jotta lapset pystyivät keskittymään harjoitteisiin mahdollisimman hyvin. Pyrimme kannustamaan lapsia aktiiviseen osallistumiseen, mutta halusimme painottaa toimintakertojen ja harjoitteiden vapaaehtoisuutta. Alla tavoitteita havainnollistava taulukko.

Opinnäytetyön tavoitteet	Lapsia koskevat tavoitteet	Omat tavoitteemme
<p>Vaikuttaa positiivisesti lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen liikunnallisia menetelmiä käyttämällä.</p> <p>Tuottaa tietoa alle kouluikäisten lasten kielellisen kehityksen tukemisesta liikunnallisten menetelmien avulla.</p> <p>Koota harjoitevihko käyttämiemme harjoitteiden pohjalta.</p>	<p>Tarjota positiivisia liikunnan kokemuksia ja opettaa uusia leikkejä.</p> <p>Rohkaista käyttämään rikkasta kieltä ja innostaa liikkumaan.</p> <p>Vahvistaa itsetuntoa, vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisia taitoja.</p> <p>Harjoittaa keskittymiskykyä.</p> <p>Vaikuttaa positiivisella tavalla lasten kielen kehitykseen.</p>	<p>Kehittää ryhmänohjaustaitojamme.</p> <p>Harjoitella aktiivista havainnointia.</p> <p>Onnistuneiden toimintatuokioiden suunnittelu ja toteutus.</p>

Taulukko 1: Tavoitteet

3 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin Vantaan kaupungin päiväkodissa, 3-4-vuotiaiden lasten ryhmässä, keväällä 2013. Toiminta tapahtui päiväkodin tiloissa. Toimintaan osallistui kahdeksan 4-vuotiaasta lasta. Kyseessä oli suljettu ryhmä, johon lapset valikoitiin yhdessä ryhmän lastentarhanopettajan kanssa sillä perusteella, ketkä toiminnasta hyötyisivät eniten. Mukana oli myös niin sanottuja tukilapsia, jotka esimerkiksi rohkaisivat muita lapsia osallistumaan toimintaan.

Pohdimme lasten lukumäärää melko kauan. Halusimme, että lapsia olisi parillinen määrä siltä varalta, että osassa leikeistä tarvittaisiin paria. Lopulta päädyimme kahdeksaan lapseen, sillä perusteella, että tämän kokoista lapsiryhmää olisi vielä suhteellisen helppo hallita ja toisaalta kahdeksan lapsen kanssa voi leikkiä jo hyvinkin monipuolisia leikkejä. Lapsiryhmässä, josta toimintaan osallistuneet lapset valikoitiin oli 3- ja 4-vuotiaita lapsia. Enemmistö oli neljävuotiaita. Halusimme, että kaikki toimintaan osallistuvat lapset olisivat keskenään saman ikäisiä, jotta toiminnan suunnittelu lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden olisi helpompaa. Näin ollen

toimintaan osallistuneet lapset valikoitiin lapsiryhmän 4-vuotiaista. Ryhmän 4-vuotiaista selkeä enemmistö oli tyttöjä, joten luonnollisesti myös toimintaamme valikoituneista lapsista suurin osa oli tyttöjä. Lasten valintaan vaikutti myös se, että osalla ryhmän lapsista oli keski-
viikkoisin säännöllinen vapaapäivä. Valitsimme siis lapset, jotka todennäköisimmin olisivat paikalla keskiviikkoamuisin.

Toimintakerrat toteutuivat kerran viikossa, keskiviikkoamuisin, paria poikkeusta lukuun ottamatta. Toteutusajankohdaksi valikoitui keskiviikkoamu, koska se sopi parhaiten päiväkodin muuhun toimintaan ja meillä oli mahdollisuus käyttää päiväkodin liikuntasalia kyseisenä aikana. Toimintakertoja oli tarkoitus olla yhteensä kahdeksan, mutta sairastapausten vuoksi määrä jäi seitsemään. Tuokiot olivat ajallisesti noin 45-60 minuutin mittaisia. Tuokiot alkoivat ja loppuivat aina samalla tavalla, jotta säilytimme yhdenmukaisuuden ja loimme lapsille tutut ja turvalliset raamit uuden kokeilemiselle. Tuokio alkoi aina energianpurkuleikillä, jota seurasivat taitoja kehittävät leikit ja lopuksi rauhallisempi loppuleikki, sekä loppupiiri.

Käytimme lapsille jo ennestään tuttuja, mutta tavoitteisiin sopiviksi muokattuja liikunnallisia leikkejä, lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Jokaisella kerralla oli oma teemansa. Teemat auttoivat toiminnan suunnittelussa ja aiempien kokemustemme perusteella tiesimme lasten pitävän teemoihin liitetyistä leikeistä. Toimintakertojen teemoja olivat: kehonosat, värit, kulkuneuvot, numerot, eläimet, musiikki ja viimeisellä kerralla toiveleikit. Päädyimme edellä mainittuihin teemoihin sillä perusteella, että niihin oli suhteellisen helppo löytää ja keksiä kieltä ja liikettä yhdistäviä leikkejä ja harjoitteita, jotka sopivat 4-vuotiaille lapsille. Ne myös sisälsivät hyvää perussanastoa. Viimeisellä kerralla teemana oli toiveleikit, koska halusimme antaa lapsille mahdollisuuden vaikuttaa toiminnan suunnitteluun.

Menetelminä käytimme liikunnan lisäksi muun muassa tavutusta, rytmitystä ja laululeikkejä. Rytmitys ja tavutus ovat kielellisen kehityksen kannalta tärkeitä elementtejä. Laululeikkejä käytimme siitä syystä, että ne ovat oiva tapa käyttää ja harjoittaa kieltä ja liikettä samanaikaisesti ja kokemuksiemme mukaan suurin osa lapsista innostuu niistä. Laululeikeissä on mukana liike, joka erityisesti lasten kanssa toimiessa on merkittävässä roolissa. Ihminen oppii, tuntee ja toimii parhaiten, kun hänen koko kehonsa on mukana tekemisessä. Laululeikeissä yhdistyy kuuleminen, laulaminen ja liike yhdeksi kokonaisuudeksi. Myöhemmin laululeikkiin sisältyneet positiiviset tunteet, ryhmän vuorovaikutus ja kaikki leikkiin liittyvästä tilanteesta muistuu paremmin leikkijän mieleen. Jatkossa leikkijä pystyy muistelemaan tilannetta minkä tahansa laululeikin osa-alueen avulla. (Shehan 1987, 363.)

Leikkejä oli jokaisella kerralla yhteensä neljästä viiteen. Yksi energianpurkuleikki, kaksi tai kolme taitoja kehittävää leikkiä ja yksi loppuleikki. Koimme, että tämä määrä harjoitteita oli sopiva. Lapset kerkesivät kokeilemaan ja oppimaan uusia leikkejä, mutta motivoinnin kannal-

ta oli tärkeää, että leikkejä oli useampi ja niihin siirryttiin sopivalla tempolla. Toimintakertojen tarkoituksena oli, että taitoja kehittävästä leikeistä toinen oli aina tuttu edelliseltä kerralta ja toinen oli kokonaan uusi, mutta tämä idea muokkautui toiminnan aikana niin, että jätimme entuudestaan tutun leikin pois. Ajatuksena oli kuitenkin toistaa leikkejä useaan otteeseen, jotta ne tulivat varmasti tutuiksi lapsille ja mahdollistaisivat kielellisen kehityksen.

Tuokioiden energianpurkuleikkinä oli aina lapsille jo ennestään tuttu kannustuspiiri, jossa lapset istuvat piirissä ja jokainen lapsi vuorollaan juoksee piirin ympäri ja muut kannustavat häntä, huutaen hänen nimeään ja taputtaen käsiään. Leikkiä voidaan muokata esimerkiksi niin, että lapsi saa itse päättää miten kulkee piirin ympäri, esimerkiksi hiipien, hyppien, juosten tai kävellen. Lapsi voi päättää myös sen, miten muut häntä kannustaa, esimerkiksi taputtaen lattiaa, jalkoja tai käsiä ja huutaen tai kuiskaten hänen nimeään. Tämä leikki tuki hyvin tavoitteitamme, koska siinä lapsi käyttää ääntä, liikettä ja rytmiä yhtäaikaaisesti ja lapsilla oli hauskaa sitä leikkiessään.

Taitoa kehittävät leikit vaihtelivat kerrasta ja teemasta riippuen, mutta loppuleikkinä leikimme joka kerta rikkinäistä puhelinta. Leikimme leikkiä aina kyseisen kerran teeman mukaisilla sanoilla tai lauseilla. Halusimme tarkkailla lasten kehittymistä kyseisessä leikissä ja huomasimme, että kehitystä tapahtui niin leikin sisäistämisessä, kuin lasten kielen käytössäkin. Jokaisen toimintakerran jälkeen keräsimme lapsilta palautteen sekä visuaalisesti peukalolla tai hymiökortilla näyttäen, että lasten kanssa keskustelua käyden.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin huhti- toukokuun 2013 aikana. Tavoitteenamme oli työstää opinnäytetyön teoreettista osuutta kesän ja syksyn 2013 aikana, mutta aikataulullisista ja henkilökohtaisista syistä johtuen pääsimme aloittamaan yhteisen kirjoittamisen vasta tammikuussa 2014. Näin ollen tavoitteemme valmistua joulukuussa 2013 siirtyi toukokuuhun 2014.

4 Toimipaikan kuvaus

Opinnäytetyömme toteutettiin Vantaan kaupungin päiväkodissa. Päiväkodissa panostetaan liikuntaan, leikkiin ja luontokasvatukseen. Lapsi on työn keskipiste ja lapsen kasvun ja hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu yhdessä perheiden kanssa samansuuntaisesti. Luonto ja lähiympäristö ovat aktiivisesti käytössä. Päiväkodin sijainti mahdollistaa monipuolisten liikuntatilojen käytön. (Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.)

Päiväkoti pyrkii luomaan toiminta- ja oppimisympäristön, joka mahdollistaa lapsen kasvun itsetunnon terveeksi, itseään, muita ja kulttuuriaan arvostavaksi; sosiaalisilta taidoiltaan vahvaksi ja rakentavaksi sekä valinnoissaan ja toimissaan luontoa kunnioittavaksi sekä ajatte-

lutavoiltaan luovaksi. Liikunnan avulla kehitetään lapsen persoonallisuutta, tuetaan lapsen oman kehon hallitsemista, etsitään omia rajoja ja pyritään tarjoamaan lapselle positiivisia kokemuksia liikkumisesta ja erilaisia tapoja liikkua. Ryhmässä liikkuessa opitaan myös yhteistyötaitoja ja sääntöjä. Erilaisia retkiä tehdään usein, muun muassa teatteriin, museoon ja metsään. Omakohtaisten kokemusten avulla lapselle tarjotaan monipuolisia elämyksiä. Jokainen lapsi kohdataan yksilönä, joka saa kasvaa ja kehittyä omassa tahdissa omaksi itseksensä. Lähtökohtana on luoda luottamuksellinen ja lämmin vuorovaikutussuhde aikuisen ja lapsen välille. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on keskeisellä sijalla. Luottamuksellinen yhteistyö tukee lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja päivähoitossa viihtymistä. (Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.)

Yksikössä on monia toimintamuotoja ja tapoja, joita käytetään päivien ohjelmia rakennettaessa. Päivät koostuvat samasta rytmistä joka päivä, mutta päivien sisällöt vaihtuvat. Näin luodaan tuttu ja turvallinen päiväohjelma ja rytmi. Päiväohjelmaan voi sisältyä esimerkiksi seuraavia toimintatuokioita: laululeikit tai koko talon yhteinen musiikkihetki, lorutus, liikunta, retki/luontohetki, kädentyöt, satuhetki, pelihetki sekä aamu- ja ruokapiirit. Eskarilaisten viikkoon kuuluu erilaisia tehtäviä, joiden tarkoitus on harjaannuttaa äidinkielen, matematiikan, liikunnan, luonnon ja kuvaamataidon taitoja. (Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.)

Toimintamuotoina käytetään siis monenlaisia menetelmiä. Toimintaa suunniteltaessa otetaan huomioon lasten ikä, taidot ja henkilökunnan määrä. Monipuoliset tilat tarjoavat mahdollisuuden monenlaiseen toimintaan, kunhan huomioidaan lasten ikä, taidot ja turvallisuus. Muuten vain mielikuvitus on rajana. (Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.)

Työmuotoina käytetään myös perheiltoja kerran kuukaudessa ja ryhmissä on aamupala lasten vanhemmille myös kerran kuukaudessa. Tilaisuudessa vanhemmille tarjotaan pientä maksua vastaan aamupalaa, joka nautitaan lasten kanssa ja siinä sivussa voi keskustella työntekijöiden kanssa erilaisista asioista. Samalla perheillä on mahdollisuus tutustua lasten kasvun kansioon ja töihin. Vanhempien kanssa käydään myös lakisääteisiä kasvatust keskusteluja, joissa sovitaan lasta koskevia asioita. Juhlapäivinä on yleensä myös jotain erityistä ohjelmaa kaikille, lapsille ja perheille. (Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.)

Päiväkodissa on noin 75 lasta, jotka on jaettu neljään ryhmään. Pienten päädyssä on 1-3-vuotiaiden ja 2-4-vuotiaiden lasten ryhmä. Isojen päädyssä toimii 4-5-vuotiaiden ja 5-6-vuotiaiden lasten ryhmä. Päiväkodissa on 13 kasvatustyöntekijää esimiehen lisäksi. Yksikössä työskentelee päivähoitajia, lastenhoitajia, sosiaalikasvattajia, lastentarhaopettajia, sosionomeja ja lähihoitajia. Lisäksi päiväkodissa on yksi laitoshuoltaja, ruokahuoltoyksikön alainen keittäjä ja usein myös työharjoittelijoita. (Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.)

Päiväkoti tekee tiivistä yhteistyötä toisen samaan yksikköön kuuluvan päiväkodin kanssa. Muita tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat kiertävä erityislastentarhanopettaja eli Kelto, neuvola, kieli- ja kulttuurikordinaattori eli Kieku, lastensuojelu, psykologi, puheterapeutti eli Pute, perheneuvolat ja muut kuntouttavat yhteistyömuodot. Lisäksi yhteistyökumppaneina toimivat muun muassa lähikoulut, urheiluseurat, muut päiväkodit, vanhemmat ja kulttuuripalvelut. (Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.)

5 Lapsen kielellinen kehitys

Kielellinen kehitys pohjautuu varhaiseen vuorovaikutukseen. Varhainen vuorovaikutus ilmenee jo odostusaikana kehon kautta tulevien viestien avulla (Kuuloavain 2012). Varhaiset vuorovaikutuskokemukset luovat perustan lapsen kommunikoinnin ja kielen kehitykselle. Varhaisen vuorovaikutuksen kokemukset ovat tärkeitä sekä normaalisti kehittyvälle lapselle, että lapsille, joilla on erityisiä kehityksen riskitekijöitä. (Launonen 2013.) Yleisesti ottaen aikuinen luo vuorovaikutuksen puitteet, mutta myös vauvan temperamentti ja toiminta vaikuttavat vuorovaikutuksen tulokseen. Ennen kielellistä vuorovaikutusta lapsi ilmaisee itseään esimerkiksi ilmeillä, eleillä, erilaisilla ääntelyillä ja toimimalla. (Kuuloavain 2012.)

Jotta kieltä voi oppia, edellyttää se tiettyjä biologisia, psykologisia ja sosiaalisia valmiuksia (Leiwo 1986, 53). Aivojen kypsyminen ja siihen liittyvä hermoverkkojen järjestyminen luo perustan varhaisen kielen kehittymiselle. Hermoverkkojen järjestäytymiseen vaikuttavat perimä ja ympäristötekijät yhdessä. Lapsen ääntelyyn ja sen aktiivisuuteen vaikuttavat myös sosiaalinen ja tiedollinen vuorovaikutus. Lapsen aktiivinen ääntely vahvistaa äänihuulia ja niiden toimintaa ohjaavaa hermostollista säätelyjärjestelmää. Lapsen alkaessa jäljittelemään aikuisten puheessa esiintyviä äänneitä, puhe-elinten liikkeet tarkentuvat. Äänneiden jäjittely on seurausta kuulon perusteella havaittujen erojen huomaamisesta ja taidosta hallita omien äänihuulien liikkeitä. (Lyytinen 2003, 50.)

Kielen oppimiseen ei riitä vain biologiset valmiudet, vaan tarvitaan myös kognitiivisia valmiuksia. Kielen kehityksen riippuvuutta kognitiivisen kehityksen osana on korostanut erityisesti kehityspsykologi Jean Piaget (1896-1980). Piaget'n teorian mukaan kehitystä ohjaa erotettavissa olevat kaudet, jolle tietyntyyppiset kehitykset ja toiminnat ovat ominaisia. Tämän ajattelumalin mukaan lapsen kehitys etenee tietyssä järjestyksessä ja käy läpi samat kehityskaudet. Lapsen on hallittava edellisen kauden kehitysvaiheet, jotta hän voi edetä seuraavalle kaudelle. (Leiwo 1986, 59.)

Piaget'n teorian mukaan kehityskausia on neljä. Nämä kaudet ovat sensomotorinen kausi (0-2v.), esioperationaalinen kausi (2-6v.), konkreettisten operaatioiden kausi (6-12v.) ja formaalisten, eli muodollisten operaatioiden kausi (12 vuodesta eteenpäin). (Vilkkö-Riihelä 1999-

2003, 209.)

Ensimmäinen kausi on sensomotorinen kausi. Se kestää lapsen kaksi ensimmäistä elinvuotta. Sensomotorisella kaudella lapsen motoriikka ja havainnot kehittyvät ja koordinoituvat, jonka ansiosta lapsi oppii erottamaan esineet ja toiminnot suorittaessaan saman toiminnan eri esineillä. Lapselle alkaa siis kehittyä toimintaan pohjautuvia skeemoja omasta maailmastaan, jota hän havainnoi erilaisten aistien ja motoriikan avulla. Sensomotorisella kaudella lapsi oppii myös ymmärtämään esineiden pysyvyyden. Lapsi ymmärtää, että esineet ovat olemassa myös silloin, kun niitä ei näe. (Hännikäinen & Rasku-Puttonen 2001, 160.)

Sensomotorisen kauden lopussa lapsi taitaa semioottisen eli symbolisen funktion ymmärtämisen. Sensomotorisen kauden lopussa lapsen tietorakenteissa tapahtuu muutoksia, joiden seurauksena hän jäljittelee ympäristöään, esimerkiksi toisia lapsia tai eläimiä. Ajan kuluessa lapsen ajattelu irtautuu toiminnasta ja jäljittely ei edellytä enää, että jäljittelyn kohde olisi läsnä. (Hännikäinen ym. 2001, 160.)

Toisen kehityskauden eli esioperationaalisen kauden alkaessa lapselle on kehittynyt alkeellinen symbolien ymmärtäminen. Tähän kehityskauteen kuuluvat lapset ovat iältään 2-6-vuotiaita. Piaget'n mukaan kielen kehittyminen on osa semioottisen funktion kehittymistä. Semioottisen funktion kehittymisen kannalta kieli on merkittävässä roolissa, sillä se on luonteeltaan sosiaalinen ja sisältää itsessään kognitiivisen ajattelun välineitä, kuten suhteiden, käsitteiden ja luokitusten järjestelmiä. (Leiwo 1986, 60.)

Esioperationaalisen vaiheen aikana lapsen symbolien hallinta kehittyy jatkuvasti erilaisten kokemusten ja tiedon kautta. Esimerkiksi äidinkielen sanaston oppiminen avaa lapsille uusia mahdollisuuksia uudenlaiseen vuorovaikutukseen. Esioperationaalisen kauden aikana lapsi oppii hyödyntämään kokemuksiaan ja havaintojaan ympäröivästä maailmasta kielen avulla ja mallintaa niitä jäljittelyn, symbolisen leikin sekä piirroksien ja mielikuvien avulla. Kaikesta huolimatta lapsen ajattelu pohjautuu edelleen keskeisesti havaintoihin, jonka vuoksi ajattelussa on puutteita. (Hännikäinen ym. 2001, 161.) Tälle kehityskaudelle on tyypillistä lapsen egosentrinen ajattelu eli kykenemättömyys asettua toisen asemaan (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 34).

Kolmas kehityskausi on konkreettisten operaatioiden kausi ja se sijoittuu kuudennen ja kahdennentoista ikävuoden väliin. Kauden aikana lapsi oppii toimimaan älyllisesti ympäristönsä suhteen. Hän kykenee luokittelemaan ja havaitsemaan samankaltaisuuksia ja eroja, sekä oppii lisäämään ja vähentämään. (Leiwo 1986, 37-70.) Neljäs kausi on muodollisten operaatioiden kausi. Se kestää noin seitsemästä ikävuodesta neljääntoista ikävuoteen asti. Kauden aikana lapsen looginen ajattelu, ajantaju sekä abstraktiajattelu kehittyvät huomattavasti eteenpäin. (Aaltonen, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2002, 139-140.) Alla olevassa taulukossa on

havainnollistettu lapsen kielellisen kehityksen vaiheita.

1-vuotiaana	Lapsi tunnistaa oman nimensä ja ymmärtää noin 50 sanaa. Lapsi saattaa tuottaa sanoja, mutta sanojen omaksuminen on hidasta.
1,5-vuotiaana	Lapsi ymmärtää noin 200 sanaa, mutta pystyy tuottamaan vain noin 50 sanaa. Kykenee noudattamaan yksinkertaisia ohjeita. Viestii osoittamalla, katseella ja äänellä.
2- 2,5-vuotiaana	Lapsi kykenee ilmaisemaan noin 250-450 sanaa. (Yksilöllinen vaihtelu on suurta). Osaa lisätä puheeseensa pieniä lauseita, mutta ääntäminen on puutteellista. Ymmärtää puhetta paremmin, kuin osaa tuottaa sitä.
3- 4-vuotiaana	Lapsi puhuu ymmärrettäviä lauseita ja osaa käyttää eri sanaluokan sanoja. Lauserakenteet monimutkaistuvat ja lapsi kykenee keskustelemaan ja kertomaan tarinoita. Taivutusmuotojen virheellisyys on yleistä.
5- 6-vuotiaana	Lapsi puhuu sujuvasti ja selkeästi, mutta pieniä artikulaatiovirheitä voi esiintyä. Lapsi hallitsee kieliopin perussäännöt. Käyttää kieltä monipuolisesti esimerkiksi keskustelemalla, neuvottelemalla, loruttamalla ja riimitämällä. Alkaa hallita lukemisen ja kirjoittamisen alkeet.

Taulukko 2: Kielellinen kehitys ikäkausittain.

5.1 4-vuotiaan kielellinen kehitys

Opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen osallistuneet lapset olivat 4-vuotiaita, jonka vuoksi näimme tärkeänä syventyä erityisesti 4-vuotiaan lapsen kielelliseen osaamiseen ja kehitykseen. Kielen kehittyminen, kuten muukin kehitys on yksilöllistä, eikä se tapahdu kaikilla samaan tahtiin. On kuitenkin nähtävissä selkeitä ikäkausittain tapahtuvia kielellisen kehittymisen kausia. Tämän ikäiset lapset ovat Piaget'n teorian mukaan esioperationaalisisessa kehitysvaiheessa (Vilkko-Riihelä 1999-2003, 209).

3-4-vuotiaan lapsen sanavarasto on tuhannesta muutamaan tuhanteen sanaan riippuen lapsen kielen kehityksestä. Tämän ikäinen lapsi kykenee kommunikoimaan puheella ja osaa käyttää useamman sanan lauseita. Puhe on 3-4-vuotiaalla lapsella edelleen hieman epäselvää ja sanojen taivutusmuodot saattavat olla virheellisiä. (Savinainen-Makkonen, Kunnari, Kaarlone & Kulovesi 2007, 147.)

4-vuotias lapsi osaa keskustelun peruseriaatteen eli aloituksen, keskustelun ylläpitämisen ja lopetuksen (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2009, 118). Hän osaa uudelleen kertoa tarinan tai kertoa jostakin tapahtuneesta, mutta kertominen on keskustelunomaista (American Speech-Language-Hearing Association 2012; Savinainen-Makkonen & Kunnari 2009, 118). 4-vuotias lapsi osaa yhdistellä puheessaan eri tapahtumia, mutta sisältö ei ole vielä yhtenäistä. Usein 4-

vuotiaan kerronta hyppii aiheesta toiseen niin, että kerronnasta tulee epäjohtonmukaista. (Savinainen-Makkonen ym. 2009, 118.)

4-vuotiaasta lähtien lapsi kykenee luokittelemaan ja sarjoittamaan esineitä ja asioita Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi osaa esimerkiksi laittaa esineet pienemmästä suurempaan. Luokittelun ja sarjoittamisen lisäksi lapsi ymmärtää erilaisia käsitteitä, kuten alla, päällä, takana ja vieressä. 4-vuotiaalla lauserakenteet alkavat selkeytymään ja kielioppi tulee osaksi ymmärrystä. (Heinämäki 2000, 21.)

5.2 Kielelliset erityisvaikeudet

Kun lapsen kielellinen kehitys etenee normaaliin tahtiin, on kehitys nopeaa ja helppoa. Lapsen puhe on selkeää jo noin neljä vuotiaana. Lapsi alkaa hallita myös monimutkaiset lauserakenteet ja kartuttaa itselleen monipuolisen sanavaraston. Aina näin ei kuitenkaan tapahdu. Jos lapsen kielen kehitys ei etene tai menee jopa vastakkaiseen suuntaan, voi kyseessä olla jokin kielellinen erityisvaikeus. (Ahonen & Siiskonen 2001, 14.)

Kielellisillä erityisvaikeuksilla tarkoitetaan puheen ja kielen tuottamisen ja/tai ymmärtämisen vaikeuksia. Kyse on neurobiologisesta häiriöstä ja sen diagnosoi useimmiten foniatri, puhehäiriöiden erikoislääkäri. Tarkkaa syytä kielihäiriöihin ei tiedetä, mutta perintötekijöillä on todettu olevan siihen suuri vaikutus, sillä kielelliset ongelmat niin puhutussa, kuin kirjoitetussa-kin kielessä näyttävät esiintyvän suvuittain. (Hyytiäinen-Ruokokoski 2001, 6-7.)

Joskus voi olla vaikeaa erottaa, onko kyse kielellisistä erityisvaikeuksista vai onko lapsen kielellinen kehitys vain viivästynyt. Esimerkiksi nimeämisen ja sanan löytämisen vaikeudet tai kielloppivirheet voivat viitata siihen, että häiriö on oletettavasti pitkäaikaisempi ja pysyvämpi. Kielellisten erityisvaikeuksien piirteitä voidaan alkaa havaita lapsen ollessa noin 2- vuotias, mutta lievä kielellinen erityisvaikeus voi ilmetä vasta kouluiässä oppimisvaikeuksina. (Aivohalvaus ja dysfasialiitto 2009, 4.)

Kielihäiriöisen lapsen muu kehitys etenee normaalisti. Kielihäiriöisellä lapsella puheen ja kielen kehitys viivästyy ja se on poikkeavaa. Lapselta saattaa puuttua puhe kokonaan, sanojen oppiminen on hidasta, ensimmäiset sanat tulevat myöhään tai jo aiemmin opitut sanat jäävät pois käytöstä, eikä lapsi ala muodostaa sanoista lauseita. Sanaston, lauseiden, käsitteiden ja kieliopin oppiminen on hidasta. (Hyytiäinen-Ruokokoski 2001, 6-7.)

Kielihäiriöinen lapsi saattaa kärsiä myös muista neurologisista ongelmista, kuten tarkkaavaisuus- ja hahmotushäiriöistä, toiminnan aloittamisongelmista sekä ongelmista niin hieno-, kuin karkeamotoriikankin puolella. Ongelmat motoriikassa ilmenevät usein kömpelyytenä. Kielelli-

set vaikeudet heijastuvat myös oireiluna keskittymisen ja itsetunnon puolella. Kun lapsella on vaikeuksia kommunikoida muiden lasten kanssa, saattaa se aiheuttaa lapselle pettymyksen tunteen ja masentaa lasta. Kielihäiriöinen lapsi saattaa tietyllä tavalla juuttua tuttuihin asioihin, kuten tv-ohjelmiin tai tietokonepeleihin. Lapsella on myös vaikeuksia sietää uusia asioita ja siirtymätilanteita. (Hyytiäinen-Ruokokoski 2001, 7.)

Suomessa yleisimmin käytetty kielellisten erityisvaikeuksien luokitus on tutkijapari Rapinin ja Allenin luokitus. Se on laadittu vuonna 1988 ja sisältää kuusi erilaista oireiden mukaan luokiteltua kielellisen erityisvaikeuden ryhmää. Useimmiten lapsen kielelliset vaikeudet eivät ole täysin yhteen luokkaan sopivia, vaan oireet voivat sopia useampaan alaryhmään. (Hyytiäinen-Ruokokoski 2001, 8.)

Rapinin ja Allenin (1988) luokituksen ensimmäinen ryhmä on verbaalis-auditiivinen agnosia. Tässä luokituksessa lapsella on vaikeuksia hahmottaa kuulemaansa, eikä lapsi juuri ymmärrä puhetta. Pieneltä lapselta puuttuu puhe kokonaan tai se on vähäistä. Lapsen puhetta on vaikea ymmärtää tai hän käyttää omaa kieltään. Lapsen puhuessa lauseet ovat lyhyitä tai kieliopillisesti heikkoja. Verbaalis-auditiivisen agnosian omaavalla lapsella voi ilmetä myös autistisia piirteitä, kuten omaan maailmaan uppoutumista. (Hyytiäinen-Ruokokoski 2001, 8.)

Toinen ryhmä on verbaalinen dyspraksia. Verbaalisessa dyspraksiassa lapsi yleensä ymmärtää puhetta, mutta pienellä lapsella puhe saattaa puuttua tai olla epäselvää. Lapsen käyttämät lauseet ovat lyhyitä ja yksinkertaisia. Lapsella saattaa olla myös vaikea tuottaa puhetta mallin perusteella. (Hyytiäinen-Ruokokoski 2001, 8.)

Luokituksen mukaisesti kolmas ryhmä on fonologisen ohjelmoinnin häiriö. Tähän ryhmään kuuluvan lapsen puhetta voi olla vaikea ymmärtää, koska hänellä on vaikeuksia tuottaa äänneitä oikein, kuten esimerkiksi tiili-siili. Kielellisistä erityisvaikeuksista huolimatta lapsi saattaa käyttää pitkiäkin lauseita ja oikeita kieliopillisia muotoja. (Hyytiäinen-Ruokokoski 2001, 8.)

Neljäs ryhmä on fonologis- syntaktinen häiriö. Tässä luokituksessa lapsi ymmärtää puheen paremmin tai niinkin hyvin kuin puhuu, mutta kieliopilliset rakenteet tuottavat lapselle vaikeuksia. Lapsen puhe on vaikeaa, eikä hän välttämättä käytä äänneitä oikein. Lapsen puhe muistuttaa sähkösanomakieltä, jolloin lauseet ovat lyhyitä ja kieliopilliset muodot puuttuvat. Lapsi ei välttämättä löydä hakemaansa sanaa ja asioista kertominen voi olla hankalaa. (Hyytiäinen-Ruokokoski 2001, 8.)

Viides ryhmä on leksaalis-syntaktinen häiriö. Lapsi ei ymmärrä monimuotoisia lauseita, mutta lyhyttä arjessa käytettävää puhetta hänen on helpompi ymmärtää. Lapsella ei ole suuria vir-

heitä ääntämisessä, mutta kieliopissa on puutteita. Sanojen löytämisen vaikeus tuottaa ongelmia ja puhe saattaa muistuttaa änkytystä. (Hyytiäinen-Ruokokoski 2001, 8.)

Luokituksen viimeinen ja kuudes ryhmä on semanttis-pragmattinen häiriö. Tässä luokituksessa lapsi ei tavallisesti ymmärrä puhetta aivan täysin. Lapsen puhe voi aluksi olla viiveistä tai höpöttelyä, mutta myöhemmässä vaiheessa lapsi puhuu paljon ja hyvin. Lapsen tapa käyttää kieltä on omalaatuista eikä hän aina osaa keskustella. Lapsi pomppii helposti aiheesta ja kyselee usein ilman syytä. Keskittymiskyvyssä on puutteita ja joskus lapsen käytöksessä voidaan havaita autistisia piirteitä, kuten yksinään puhelua. (Hyytiäinen-Ruokokoski 2001, 8-9.)

6 Lapsen motorinen kehitys

Lapsen motorisella kehityksellä tarkoitetaan liikkeiden ja liikkumisen kehitystä eli motorista oppimista, mikä jatkuu fyysisen kasvun tavoin aikuisuuteen saakka. Lapsen motorinen kehitys kulkee päästä varpaisiin ja keskustasta ääreisosiin. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi oppii ensin päänkannattajalihasten hallinnan, sitten vartalon lihasten, käsien ja lopuksi jalkojen lihasten hallinnan. Lihasten säätely keskeltä äärialueille tarkoittaa, että lapsi hallitsee esimerkiksi olkavarsien liikkeet ennen kyynärvarsien liikkeitä ja ranteen liikkeet ennen hienomotoriikkaa vaativia sormiliikkeitä. (Aaltonen, Ojanen, Sívén, Vihunen & Vilén 2006, 126.)

Motorinen kehitys määräytyy paljolti keskushermoston, luuston ja lihaksiston kehityksestä. Se ei kuitenkaan tarkoita, että kehitys määräytyisi vain perimän ja biologian mukaan, vaan yhtä tärkeää on tarkastella sitä moninaisten oppimiskokemusten tuloksena. Perimä määrittää toki tietyt rajat motorisen kehityksen mahdollisuuksille, mutta lapsen aineellisesta ja sosiaalisesta ympäristöstä saamalla virikkeillä, yksilön persoonallisuudella ja omalla motivaatiolla motoristen taitojen harjoitteluun on suuri vaikutus motoriikan kehittymiseen. Motoriikan kehitystä kuvaillaankin jatkuvaksi muutokseksi, jolloin lapsen liikunnallinen käyttäytyminen eriytyy ja erilaistuu aktiivisessa kanssakäymisessä ympäristön kanssa. (Zimmer 2002, 58-59.)

Motorinen kehitys tarkoittaa jatkuvaa prosessia, jonka aikana lapsi oppii liikunnallisia taitoja. Prosessin aikana lapsen hermo-lihasjärjestelmä kehittyy, kehon koostumus muuttuu ja koko kasvaa. Kehitys tapahtuu ennalta määrättyjen geenien mukaan, mutta sen nopeudessa esiintyy yksilöllisiä eroja, jotka johtuvat iästä, perimästä sekä fyysisen ja psyykkisen kehityksen eroista. Lapsen kehitykseen vaikuttavat myös fyysiset ja sosiaaliset ympäristötekijät. (Jaakkola 2009, 240.)

Leikki ja liikunta ovat lapsen motoristen taitojen kehittymisen kannalta tärkeitä osa-alueita. Varhaislapsuuden yksi tärkeimmistä tehtävistä on leikkiminen. Sen avulla lapsi oppii tuntemaan kehoaan, liikkumiskykyään sekä kehittämään hieno- ja karkeamotorisia taitojaan. Kun

lapsen itsenäisyys ja aloitekyky kehittyä, lapsen utealaisuus ympäristöä kohtaan lisääntyy. Lapsi saa leikin kautta kokemuksia hyppimisestä, kiipeilemisestä, juoksemisesta ja erilaisten esineiden heittämisestä. (Gallahue & Ozmun 2006, 176.)

6.1 Motorisen kehityksen vaiheet

Motorinen kehitys voidaan jakaa neljään vaiheeseen. Ensimmäistä vaihetta kutsutaan sensomotoriikan ja refleksiin vaiheeksi. Sensomotorisella (senso = aisteihin perustuva) kehityksellä tarkoitetaan, että lapsi oppii aistien avulla reagoimaan ympäristönsä ärsykkeisiin. Aiemmin luultiin, että vastasyntynyt lapsi toimii ainoastaan refleksiin ja heijasteiden avulla. Refleksiin ja heijasteet ovat synnynnäisiä ja automaattisia liikkeitä, joita säätelee aivorunko ja selkäydin. Nämä synnynnäiset heijasteet kuitenkin katoavat lähes kokonaan ensimmäisen ikävuoden aikana. Uusimpien tutkimusten mukaan vauvalla on kuitenkin myös paljon omista havainnoista lähtöisin olevia liikkeitä. Tutkimukset osoittavat, että vauva aistii ympäristöään monin tavoin ja reagoi siihen aktiivisesti eikä vain passiivisin refleksiin ja heijastein. (Aaltonen ym. 2006, 127.)

Toista kehitysvaihetta kutsutaan opittujen ja tahdonalaisten liikkeitä vaiheeksi. Lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana ensimmäiseen vaiheeseen kuuluneet kehitysheijasteet alkavat kadota ja lapsi kehittää isojen aivojen alaisia monimutkaisempia opittuja ja tahdonalaisia liikkeitä. (Aaltonen ym. 2006, 128.)

Kolmas vaihe on perusliikkumisen vaihe. Perusmotoriikan harjoittelu on vahvimmillaan leikki-ikässä, eli lapsen ollessa 2-7-vuotias. (Aaltonen ym. 2006, 132.) Ensimmäisen ikävuoden jälkeen lapsi alkaa vähitellen liikuttaa tahdonalaisesti kehoaan. Toisena ikävuotenaan lapsi kokeilee ja harjoittelee erilaisia perusliikuntataitojen alkeita, mutta liikkeet ovat tässä vaiheessa kuitenkin vielä hyvin hallitsemattomia. Kaksivuotias lapsi muun muassa kävelee portaissa tasa-askelin, potkaisee palloa ja osaa pukea päälleen osan vaatteistaan. 2-7-vuotiaana lapsi opettelee motoriset perustaidot, kuten pyörällä ajon. (Jaakkola 2009, 240-241.)

Neljättä kehitysvaihetta kutsutaan motoriikan harjaantumisen vaiheeksi. Seitsemännestä ikävuodesta lähtien lapsi opettelee erikoistuneita liikkeitä. Kouluikäinen lapsi yleensä harrastaa paljon, hän leikkii, juoksee, hyppii, kiipeilee, piirtää ja kirjoittaa. Lapsi harjoittaa tässä vaiheessa monenlaista sekä hieno- että karkeamotoriikkaa kehittävää toimintaa. Karkeamotoriikalla tarkoitetaan suurten, liikkumiseen tarvittavien lihasten toimintaa. Hienomotoriikka puolestaan tarkoittaa pienten, esimerkiksi kädentaitoihin tarvittavien lihasten toimintaa. (Aaltonen ym. 2006, 133.) Neljännessä kehitysvaiheessa motoristen perustaitojen hallitseminen on välttämätöntä, jotta lapsi pystyy oppimaan spesifejä lajitaitoja ja liikuntalajeja. 15-vuoti-

aasta vanhemmaksi pyritään hyödyntämään aiemmin opittuja taitoja. (Jaakkola 2009, 240-241.) Alla olevassa taulukossa on havainnollistettu lapsen motorista kehitystä ikäkausittain.

1-2 -vuotiaana	Lapsi kannattelee ja nostaa päätänsä, tavoittelee ja tarttuu esineisiin, kääntyy, kierii ja pyörii, konttaa, nousee seisomaan ja oppii kävelemään. Lapsi osaa myös kiivetä, hypätä alas ja heittää esineitä suuntaamattomasti.
3-4 -vuotiaana	Lapsi osaa juosta, hypätä tasajalkaa, kiivetä ja alittaa esteen. Hallitsee heiton kahdella kädellä ja osaa ottaa satunnaisesti kopin. Lapsi osaa tasapainoilla kävellen ja tehdä kuperkeikan eteenpäin selälleen.
5-6 -vuotiaana	Lapsi harjoittaa edellä opittuja taitoja. Lapsi osaa juosta nopeutta vaihdellen, hypätä yhdelle jalalla, tehdä kuperkeikan eteenpäin sekä istualleen, että seisaalleen. Osaa tasapainoilla pidempiä aikoja ja ottaa heiton kiinni eri korkeuksilta.

Taulukko 3: Motorinen kehitys ikäkausittain.

6.2 4-vuotiaan motorinen kehitys

Opinnäytetyömme toiminnalliseen osuuteen osallistuneet lapset olivat kaikki iältään 4-vuotiaita. Siksi halusimme kirjoittaa oman kappaleen juuri 4-vuotiaan lapsen motorisesta kehityksestä. Jokainen lapsi kehittyy omaan tahtiinsa, eikä voida väittää, että jokainen lapsi osaisi tiettyssä iässä tietyt taidot. On kuitenkin havaittu, että suurin osa 4-vuotiaista lapsista osaa tiettyjä motorisia taitoja.

4 -vuotiaalla lapsella on jo monenlaisia liikunnallisia taitoja: hän osaa heittää palloa ja ottaa sen kiinni. Nelivuotias osaa kävellä suoraa viivaa pitkin, hyppiä yhdellä jalalla, polkea pyörää ja juosta portaita ylös ja alas. Rappusia nelivuotias osaa jo kävellä vuoroaskelin. (Aaltonen, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén. 2003, 132). 4 -vuotias lapsi osaa yhdistää liikkeitä entistä taitavammin ja ne ovat sujuvampia ja nopeampia. Myös tasapainon hallinta on parantunut. 4-vuotiaan kävely on symmetristä, rytmikästä ja käsissä on myötäliikkeitä. Lapsi kykenee säilyttämään suuntatietoisuutensa, vaikka hän katselisikin kävellessään ympärilleen. Lapsi pystyy kävelemään myös varpaillaan. (Valtonen, Mustonen & työryhmä 2007, 19 - 20.)

4 -vuotiaan lapsen hienomotoriset taidot ovat myös kehittyneet. Lapsi osaa käyttää kynää sekä piirtää ympyrän ja ristin. (Hofsten & Lindbeck 1997, 278.) Neljän vuoden iässä lapsi osaa myös esimerkiksi piirtää neliön mallista, piirtää kolme osaa ihmiseen ja leikata saksilla (Aaltonen, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén. 2006, 132). Leikkiessään lapset juoksevat, ottavat toisiaan kiinni, hyppivät ja kiipeilevät. Leikkiesään ja liikkuessaan lapset harjoittavat koko kehoaan. (Hofsten & Lindbeck 1997, 284.)

7 Liikuntakasvatus

Liikuntakasvatuksella tarkoitetaan kaikkea sellaista toimintaa, jonka avulla kyetään tarkastelemaan liikuntaan liittyviä ilmiöitä kasvatuksen näkökulmasta (Laakso 2007, 17). Zimmerin (2001) määritelmän mukaan liikuntakasvatus on ohjattua, säännöllistä ja ennakkoon suunniteltua liikuntaa, jossa annetaan tilaa lapsen omille ideoille ja mielenkiinnoille (Zimmer 2001, 111).

Onnistuneen liikuntakasvatuksen avulla lapsesta tulee iloinen, aktiivinen ja yrittävä (Autio 2007, 27). Varhaisvuosien liikuntakasvatuksen tavoitteena on edistää motorista ja fyysistä kehitystä ja tukea muuta oppimista ja kehitystä. Liikunnan avulla pyritään myös vahvistamaan lapsen kokonaispersoonallisuuden kehitystä. (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 96.)

On suositeltu, että lapsen tulisi harrastaa reipasta ja sopivan kuormittavaa liikuntaa vähintään kaksi tuntia päivässä. Lasten liikunta on pääsääntöisesti omaehtoista liikkumista, jonka vuoksi aikuisen tehtävänä on varmistaa, että lapsella on joka päivä mahdollisuuksia liikkua monipuolisessa ja vaihtelevassa ympäristössä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetusministeriö & Nuori Suomi ry. 2005, 10-11.) Varhaiskasvatuksessa järjestettävän liikuntakasvatuksen tulee olla ennen kaikkea lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Liikuntakasvatuksen avulla tuetaan lapsen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja emotionaalista kehitystä. (Sosiaali- ja terveysministeriö ym. 2005, 17.)

Oikeaoppisen liikuntakasvatuksen suunnittelussa on huomioitava päivähoiton tilat, välineet ja säännöt. Lisäksi on pohdittava miten liikunnan määrää arjessa voisi lisätä. Varhaiskasvatuksen liikuntakasvatuksella tulisi olla niin tuokiosuunnitelma, kausisuunnitelma, kuin vuosisuunnitelmakin. Toimintaa tulisi olla kaksi kertaa viikossa, joista toinen tuokio ulkona ja toinen sisällä. Itse toiminnan lisäksi tuokioita ja suunnitelmia tulee arvioida säännöllisesti. Arvioinnissa on huomioitava havaintomotoriset taidot, motoriset taidon, fyysinen aktiivisuus ja sosiaaliset taidot. (Sosiaali- ja terveysministeriö ym. 2005, 15-23.)

Liikuntakasvatuksella pyritään vastaamaan lapsen liikkumistarpeeseen tarjoamalla monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ja rohkaista uuden kokeilemiseen. Tavoitteena on kehittää lasten motorisia valmiuksia sekä opettaa ymmärtämään maailmaa omien aistien kautta, samalla nauttien liikunnan ilosta. Liikuntakasvatuksella opetetaan lapsia luottamaan omaan kykyihinsä ja säilyttämään toimintahalunsa. Liikuntakasvattajien tulee suunnitella liikuntakasvatus lapsilähtöiseksi, avoimeksi, elämykselliseksi ja ennen kaikkea vapaaehtoiseksi. Liikuntakasvatuksen yhtenä tärkeimpänä asiana on muistettava, että liikunta on mukana arjessa koko ajan, ei vain tuokioina kaksi kertaa viikossa. (Zimmer 2001, 117-120.)

8 Kielen ja liikkeen yhteys

Kielen ja liikunnan yhteyttä voidaan lähestyä teoreettisesti eri tavoin. Neurologisissa ja neuropsykologisissa lähestymistavoissa neurologia tutkii kielen ja motoriikan alueiden välisiä suhteita. Neurologiassa on osoitettu pikkuaivojen olevan olennainen osa kognitiivisessa prosessissa ja optimaalisessa havaitsemisessa sekä kielellisessä osaamisessa. Pikkuaivot kuuluvat pääasiassa motoriseen alueeseen. (Ahonen ym. 2005, 52-54.)

Senso- ja psykomotorisissa lähestymistavoissa lukeminen ja kirjoittaminen ovat aistimotorisia käytäntöjä, joissa kognitiiviset, aistilliset- ja motoriset valmiudet ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Edellyttäen, että luku- ja kirjoitustoimissa harjoitetaan motorisia toimintoja kuten esimerkiksi tasapainoa. Motorisia kehityshäiriöitä omaavat lapset ovat alttiita hitaampaan puheen kehitykseen. Näin ollen tässä teoriassa puheen kehittyminen käsitetään ääntämisen ja ääntämisestä peräisin olevien motoristen vaiheiden kautta. (Ahonen ym. 2005, 55-56.)

Kielen ja liikunnan yhteyttä voidaan lähestyä myös sosiaalipsykologisilla ja sosiaalipedagogisilla lähestymistavoilla. Niissä sosiaalista ympäristöä korostetaan kielen kehittymiselle tärkeänä tekijänä. Teorian mukaan liikkuminen johdattaa helposti innostavaan ympäristöön, jossa esiintyy kielellistä harjoittelua esimerkiksi liikuntapelien ja urheilun kautta. Kielellisellä alueella osoitetaan, että liikunta on tärkeässä asemassa sosiaalisuuden muodostumisessa. Erilaiset psykomotoriset- ja liikuntatieteelliset tutkimukset vahvistavat tätä olettamusta. (Ahonen ym. 2005, 58.)

Kehitys- ja toimintapsykologisella lähestymisellä korostetaan liikkumisen ja kielen kehityksen yhteyttä ja tarkoitusta. Tämä teoria käsittelee psyykkisten ja neurofysiologisten käytäntöjen kohtaamista ja niiden ymmärretään kehittyvän toiminnan kautta. Sitä perustellaan siten, että kielen omaksuminen tapahtuu sellaisessa ikävaiheessa, jossa myös liikkeillä ja liikkeiden käytöllä on suuri ja olennainen merkitys lapsen kehityksessä. (Ahonen ym. 2005, 58-59.)

Kielen kehityksen ja liikunnan välinen merkitys on todistetusti suuri. Kielellisten ja motoristen kehitysten viivästymät ja vaikeudet esiintyvät usein samoilla lapsilla. Johanssonin, Forssbergin ja Edvarssonin (1995) tutkimuksessa todettiin, että jopa 60%:lla lapsista, joilla oli lukivaikeuksia oli myös motorisia vaikeuksia. (Viholainen 1998, 7.) Vaikeuksia voidaan kuntouttaa ja ehkäistä harjoitteiden avulla.

Liikunnan avulla lapsi oppii tuntemaan itsensä ja oman kehonsa lisäksi muun muassa etäisyyksiä, suuntia, sijaintia, käsitteitä, kokoja, muotoja ja värejä. Näiden avulla lapsi kykenee hahmottamaan matemaattisen, kielellisen ja tiedeopiskelun perusteita. Lisäksi lapsi oppii liikunnan avulla lukemisen ja kirjoittamisen peruselementtejä, kuten kehon hahmottamista,

kehon oikean ja vasemman puolen yhteistyön vahvistamista, silmä-käsikoordinaatiota sekä ajallisten ja rytmillisten rakenteiden tunnistamista. (Rintala, Ahonen, Cantell & Nissinen 2005, 32-33.)

On todettu, että motorisella harjoittelulla pystytään tehokkaasti kehittämään niitä havainto-motoriikan osa-alueita, joita tarvitaan puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen oppimiseen (Taipale-Oiva, Kuittinen & Kokko 2004, 7). Tästä syystä näimme tärkeänä kehittää kieltä ja liikettä yhdessä. Kielen ja liikkeen yhdistävän toiminnan hyöty toimii myös lapsilla, joilla ei ole todettuja kielellisen erityisvaurden piirteitä. On todettu myös, että viimeistään 4-vuotiaana aloitettu kielellinen kuntoutus voi ehkäistä ja lieventää kielen kehityksen vaikeuksia. (Marttinen, Ahonen, Aro & Siiskonen 2001, 19).

Vantaan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman mukaan kielellisen kehityksen tukeminen on yksi keskeisimmistä varhaiskasvatuksen alueista. Kielellistä kehitystä voidaan tukea kirjallisuuden, tanssin, satujen ja liikunnan avulla. (Vantaan kaupunki 2013, 10.) Kasvattajan yksi tärkeimmistä tehtävistä onkin lapsen kielellisen kehityksen tukeminen. Kielellisen kehityksen tukemisessa voidaan käyttää opetusmenetelmänä liikuntaa. Itsessään liike ei opeta kieltä, eikä kieli sellaisenaan opeta liikettä, mutta koko kehon käyttö liikunnan avulla yhdessä kielellisten ilmaisujen kanssa tuo kielen lähemmäksi lasta. (Pulli 2006, 7-9.)

Liikunnan ja kielen kehitys ja niiden käyttäminen toisiaan tukevana menetelmänä on hyväksi havaittu menetelmä. Myös puheterapeutit Minna Isokoski, Leena Lindholm ja Ritva Vepsäläinen sekä erityislastentarhanopettaja Ritva Lindholm ovat huomanneet motoristen taitojen yhteyden kielelliseen kehitykseen. He ovat yhteistyössä laatineet kuntoutusohjelman kielihäiriöisille lapsille. Kuntoutusohjelman nimi on KILI- Kielen ja liikunnan ryhmäkuntoutusohjelma kielihäiriöisille lapsille. Heidän ryhmäkuntoutusohjelmansa tarkoituksena on kuntouttaa lasta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, niin, että se tehokkaasti integroituu lapsen jokapäiväiseen toimintaympäristöön. (Isokoski Lindholm, Lindholm & Vepsäläinen 2002, 3-4.)

Myös Jyväskylässä ja Hämeenlinnassa toteutetun Tarinan kertojat-hankkeen tavoitteena oli yhdistää motoriikka ja kieli ja tukea niiden avulla kielellistä kehitystä. Hanke toteutettiin kymmenessä eri päiväkodissa ja se sai positiivista palautetta. Hankkeen tuloksena voidaan pitää esimerkiksi päiväkotikäisten, kielellisiä vaikeuksia omaavien lasten kirjain-äänne vastaavuuden kehittyminen normaalia vastaavalle tasolle. Hankkeen aikana todettiin myös, että erityisen vilkkaiden lasten kohdalla lukemisen ja matematiikan opiskelun motivaatio katosi liikunnallisten harjoitteiden kautta. (Nuori Suomi 2010.)

Lapsilla on luontainen halu ja tarve leikkiä, joten liikuntaleikkien kautta voidaan yrittää edistää lasten kielellistä ilmaisu. Liikuntaleikit antavat lapsille syitä puhumiseen ja laajentavat

lasten puhekykyä. Lapset myös havainnollistavat tekemistään ja liikkeitään puheen kautta, siksi esimerkiksi erilaisten lorujen käyttö on mielekästä yhdistää liikuntaan. Myös esimerkiksi laulut rytmittävät lasten liikkeitä. Lorujen ja laulujen tulee kuitenkin olla tarpeeksi helppoja, jotta lapset voivat yhdistää kielen liikkumiseen mahdollisimman vaivattomasti. (Karvonen ym. 2003: 104.)

9 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö luo vaihtoehdon tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Se sopii erityisesti opinnäytetöihin, joissa taidot, käytännöllisyys ja asioiden sovellettavuus ovat tärkeitä. Toiminnallinen opinnäytetyö on opinnäytetyö, jonka tavoitteena on käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen tai toiminnan järjestäminen. Yleisesti ottaen toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyy aina jokin tuotos, kuten opas, kirja, cd, kansio tai jokin järjestetty tapahtuma tai toiminta. Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu käytännön toiminnasta sekä raportoinnista. Hyvä opinnäytetyö on työelämälähtöinen, käytännöllinen, tutkimuksellinen ja ammatillinen. (Vilka & Airaksinen 2004, 7-11.)

Toiminnallisen opinnäytetyön työstäminen jaetaan erilaisiin vaiheisiin. Ensimmäinen vaihe on aiheanalyysi eli aiheen ideointi. Aiheen tulisi olla tekijän opintojen ja kiinnostuksen mukainen. Aiheen ideointi ja rajaus kannattaa tehdä huolellisesti, jotta mielenkiinto opinnäytetyötä kohtaan säilyy. Toiminnallisen opinnäytetyön toinen vaihe on toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelman tarkoituksena on kertoa mitä tekijä on tekemässä, miksi hän on tekemässä ja millä aikataululla hän on tekemässä. Toimintasuunnitelma auttaa opinnäytetyön tekijää pysymään aikataulussa ja muistuttaa työn perusideasta. Toiminnallisen opinnäytetyön idea ei ole esitellä tutkimuskysymyksiä eikä tutkimusongelmaa, vaan työ keskittyy esittelemään aiheen teoreettista viitekehystä ja tietoperustaa. (Vilka & Airaksinen 2004, 23 -32.)

Oma aiheemme lähti liikkeelle työharjoittelussa tehdyn tehtävän kautta. Aihetta muokattiin yhdessä työelämän ohjaajamme ja opinnäytetyön ohjaajamme kanssa niin, että se palvelisi mahdollisimman hyvin päiväkodin ja sen lapsiryhmän tarpeita. Aiheen valinnan jälkeen siirryimme toimintasuunnitelman tekoon. Toimintasuunnitelman pohjana toimi opinnäytetyön kirjallinen ja suullinen suunnitelma, jotka esitimme ohjaajille ja opponenteille. Haimme myös tarvittavat luvat Vantaan kaupungin sivistystoimelta sekä toimintaan osallistuvien lasten vanhemmilta. Suunnitelman hyväksynnän ja lupien saamisen jälkeen siirryimme pitämään suunniteltuja toimintatuokioita päiväkotiin.

Toiminnallinen opinnäytetyö oli omasta mielestämme antoisa ja mukava, mutta myös haastava toteutustapa. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön liittyvä suunnittelu ja itse toimintakertojen pitäminen oli omalta osaltamme melko haasteellista aikataulullisten syiden vuoksi. Kumpikin oli koko opinnäytetyöprosessin ajan sekä koulussa, että töissä. Tästä syystä yhteisten aikatau-

lujen sopiminen tuotti hieman hankaluuksia. Myös ohjaustilanteet ja niiden tarkka arvioiminen pelkkien muistiinpanojen ja valokuvien avulla oli aikaa ja energiaa vievää. Vasta toimintakertojen jälkeen ymmärsimme, että olisimme saaneet arviointipohjaa huomattavasti enemmän, jos olisimme videokuvanneet toimintatuokiot.

Kaikista toiminnallisen opinnäytetyön haasteista huolimatta uskomme, että tämä oli juuri oikea tapa meille. Opimme toimintakertojen aikana valtavasti itsestämme ohjaajina, ja saimme etukäteen hankittuun teoriataustaan konkreettisia esimerkkejä erilaisten toimintakertojen avulla.

9.1 Ensimmäinen toimintakerta: Kehonosat

Ensimmäisen toimintakerran tarkoituksena oli tutustuttaa lapset vetämäämme toimintaan ja ohjata heitä yhteisten pelisääntöjen pariin. Päätimme aloittaa todellisen toiminnan heti ensimmäisestä kerrasta alkaen, jotta saisimme toimintakerroista kaiken mahdollisen hyödyn irti. Ensimmäisellä ohjauskerralla lapsia oli paikalla kahdeksan sijaan seitsemän. Työelämän yhteyshenkilömme ei päässyt ensimmäisellä kerralla seuraamaan toimintaamme, jonka vuoksi pyrimme säilyttämään ohjaaja-havainnoitsija- roolit mahdollisimman hyvin.

Toimintakerta alkoi sillä, että ohjaaja päästi lapset liikuntasaliin juoksemaan musiikin tahdissa. Hetken kuluttua musiikki hiljennettiin ja lapset pyydettiin istumaan heille tuttujen muotolaattojen päälle. Jokaisella lapsella oli oma, joko sininen tai punainen muotolaatta. Lasten ja ohjaajien istuessa piirissä kerroimme keitä olimme ja miksi olimme tulleet päiväkotiin. Kävimme lasten kanssa läpi yhteisiä pelisääntöjä, joihin sisältyi aikuisen kuunteleminen ja ohjeiden noudattaminen. Ohjeiden noudattamatta jättämisestä seurasi huomautus ja mahdollisesti havainnoitsijan viereen istuminen. Kerroimme lapsille myös, että jokainen harjoite on vapaaehtoinen, eikä kenenkään tarvitse osallistua jos ei halua. Yritimme kuitenkin kannustaa lapsia edes kokeilemaan harjoitteita.

Sääntöjen kertomisen jälkeen siirryimme lapsille entuudestaan tuttuun nimileikkiin. Halusimme tuoda tuokioihimme joitakin lapsille entuudestaan tuttuja piirteitä, jotta toimintakertojen uusien harjoitteiden oppiminen ei olisi liian raskasta. Nimileikin ideana oli, että istuimme piirissä lasten kanssa ja jokainen sai vuorollaan kulkea piirin ympäri muiden taputtaessa käsiään yhteen ja toistaessa liikkeellä olevan nimeä. Lapsi sai itse päättää liikuntamuodon. Aikuiset antoivat esimerkkejä hiipimisestä, juoksemisesta, kävelemisestä, hyppimisestä tai konttaamisesta.

Kannustuspiirin jälkeen siirryimme päivän teemaan, eli kehonosiin. Kyselimme lapsilta mitä kehonosia he tietävät ja osaavatko he näyttää missä eri kehonosat sijaitsevat. Pienen orientaation jälkeen siirryimme päivän ensimmäiseen taitoja kehittävään leikkiin, joka oli Fröbelin

Palikoiden Jumppalaulu-laululeikki (Fröbelin Palikat 1991, 16). Soitimme musiikin CD-levyltä, mutta kannustimme lapsia laulamaan mukana.

Laululeikin jälkeen siirryimme toiseen leikkiin, jonka ideana oli, että lapset saivat juosta salissa vapaasti musiikin tahdissa. Kun musiikki loppui, ohjaaja sanoi jonkin kehonosan, jolla lapsen tulisi koskettaa lattiaa. Hitaimmin lattiaa koskettanut lapsi tippui leikistä pois. Kun lapsia oli jäljellä enää muutamia, annoimme ohjeeksi laittaa lattiaan esimerkiksi kolme kättä. Näin lapset saivat hieman enemmän aivojumppaa. Tämän harjoitteen jälkeen otimme vielä yhteisen laululeikin, Fröbelin Palikoiden Huugi-guugi-laululeikin (Fröbelin Palikat 1991, 3).

Kuva 1: Kolme päätä lattiassa.

Loppuleikkinä leikimme rikkinäistä puhelinta. Päätimme, että pidämme jokaisen toimintakeran lopussa saman harjoitteen, jotta huomaisimme lasten kielellisen kehityksen ja oppimistaidon parhaiten. Rikkinäisen puhelimen ideana on lähettää jokin sana tai lause eteenpäin kuiskaamalla se vieressä olevalle henkilölle, jonka jälkeen henkilö kertoo sen eteenpäin seuraavalle juuri niin, kuin sen kuuli. Lopuksi viimeisenä oleva henkilö kertoo kuulemansa äänen, jonka jälkeen kerrotaan alkuperäinen sana tai lause ja katsotaan, muuttuiko se. Ensimmäisellä kerralla rikkinäinen puhelin leikissä käytettiin kehonosiin liittyvää sanastoa.

Loppuharjoituksen jälkeen keräsimme lapsilta palautteen ensimmäisestä toimintakerrasta. Tarkoituksenamme oli antaa jokaiselle lapselle kaksi korttia, joissa toisessa olisi hymynaama ja toisessa surullinen naama. Hymynaama kertoi, että tuokio oli mukava, kun taas surullinen naama kertoi, että jokin tuokiossa harmitti. Harmiksemme olimme kuitenkin unohtaneet kortit kotiin, joten käytimme peukaloitamme. Ylöspäin osoittava peukalo kertoi tuokion olevan mukava, ja alaspäin osoittava peukalo kertoi, että tuokio ei ollut niin mukava. Myös aikuiset

kertoivat tuntemuksensa tuokiosta. Palautteen keräämisen jälkeen palautimme lapset takaisin ryhmäänsä ja jäimme keskustelemaan keskenämme tuokion hyvistä ja huonoista hetkistä.

Ensimmäisen toimintakerran jälkeiset tunnelmat olivat hyvät, mutta hieman sekavat. Lapset olivat innoissaan nähdessään tutun työharjoittelijan, eivätkä meinanneet jaksaa keskittyä itse toimintaan. Totesimme kuitenkin, että koko toiminta perustuu lapsilähtöisyyteen, jonka vuoksi voisimme poiketa hieman etukäteen suunnitellusta ohjelmastamme.

Huomasimme heti alussa, että lapsille entuudestaan tuttujen harjoitteiden, kuten kannustuspiirin ottaminen mukaan tuokioihin oli hyvä idea. Tuttujen harjoitteiden kautta lapset kokivat turvallisuuden tunnetta ja uusien harjoitteiden kokeileminen helpottui. Tuokio meni mielestämme yllättävän hyvin alun arkuudesta ja jännittämisestä huolimatta. Työelämän ohjaajamme ei päässyt paikalle sairastumisen vuoksi, joten emme saaneet häneltä palautetta ensimmäisestä kerrasta. Loppuleikkinä leikitty Rikkinäinen puhelin ei mennyt odotustemme mukaisesti. Leikki oli lapsille tuntematon, ja arastelun vuoksi emme saaneet yhtäkään kierrosta loppuun. Lasten palautteen mukaan tuokio oli hauska, mutta he toivoivat seuraavalle kerralle enemmän juoksuleikkejä.

9.2 Toinen toimintakerta: Värit

Toisen toimintakerran aiheena oli värit. Paikalla oli jälleen seitsemän lasta ja tällä kertaa myös työelämän yhteyshenkilö, joka seurasi toimintaa sivusta ja teki havaintoja. Toinen toimintakertamme alkoi jälleen sillä, että lapset saivat juosta salissa musiikin tahdissa. Tämän tarkoituksena oli purkaa lasten ylimääräistä jännitystä ja energiaa.

Juoksun jälkeen kokoontuimme piiriin, jokainen etukäteen asetellulle istuinpaikalleen. Lyhyen keskustelun jälkeen pidimme jo entuudestaan tutun kannustuspiirin, jossa jokainen kulki piirin ympäri, toisten samalla toistaessa kulkijan nimeä. Kannustimme lapsia liikkumaan eri tavoin, ja taputuksen sijaan tömistämään jaloilla maata tai taputtamaan käsien sijaan polvia. Kannustuspiirin jälkeen kerroimme lapsille tämänkertaisen teeman ja kyselimme lasten lempivärejä. Kyselimme myös minkä värinen esimerkiksi aurinko, tomaatti tai mustikka on. Annoimme myös lapsille mahdollisuuden kysellä toisiltaan eri värejä.

Kuva 2: Kannustuspiirin hurmassa.

Teemaan tutustumisen jälkeen siirryimme ensimmäiseen harjoitteeseen. Harjoitteena oli suurimmalle osalle tuttu maa-, meri-, laiva-leikki sovellettuna väriteemaan. Leikin ideana oli se, että salin eri osiin oli aseteltu yksi sininen, yksi keltainen ja yksi punainen alusta. Ohjaajan huutaessa jonkin näistä väreistä, lapset juoksivat väriä kohden. Harjoituskierrosten jälkeen, viimeisenä värin luona ollut putosi pois ja pääsi ohjaajan luokse huutamaan seuraavan värin. Viimeinen leikissä mukana ollut oli voittaja.

Seuraavana vuorossa oli Kapteeni käskää-leikki. Leikin alussa ohjaaja pyysi lapsia, joilla oli jotakin tiettyä väriä vaatteissaan tekemään jonkin tietyn liikkeen. Esimerkkinä: "Ne kenellä on yllään punaista, laittakaa käsi lattiaan". Lapset kuuntelivat ohjeita ja toimivat niiden mukaan. Pyysimme myös lapsia toimimaan kapteeneina. Kapteeni käskää-leikin jälkeen vuorossa oli Värilaulu (Mukaralla 1999, 15), joka toimi samalla periaatteella, kuin edellinen harjoite. Kuuntelimme kappaleen CD-levyltä, mutta lauloimme mukana.

Harjoitteiden jälkeen siirryimme loppuleikkiin, eli Rikkinäiseen puhelimeen. Ohjasimme lapsia käyttämään sanoina värejä ja lauseina sellaisia, jotka viittasivat väreihin. Loppuleikin jälkeen keräsimme palautteet peukaloiden ja keskustelun avulla ja kerroimme milloin tulemme seuraavan kerran ja mikä on seuraavan kerran teema.

Tämänkertainen tuokio oli kaikin puolin sekava. Lasten ensimmäisen kerran jännitys oli hävinnyt ja he kokeilivat rajojaan. Lisäjännityksen ohjaajille toi työelämän yhteyshenkilön läsnäolo ja tieto siitä, että hän arvioi toimintaa. Meidän oli vaikea tiedostaa roolimme ohjaajina, kun paikalla oli lapsiryhmän lastentarhanopettaja. Toisaalta oli kuitenkin hyvä, että hän pääsi paikalle, koska saimme häneltä arvokasta palautetta toiminnastamme.

Lapset tykkäsivät toimintakerran harjoitteista, mutta heidän kärsivällisyytensä ei riittänyt kovinkaan pitkälle. Juoksuleikit onnistuivat hyvin, mutta kuuntelua ja istumista edellyttäneet harjoitteet olivat hankalia. Huomasimme edelliskertaan verrattuna positiivista muutosta Rikkinäinen puhelin-leikin suhteen. Tällä kertaa leikin idea oli ymmärretty ja saimme leikin toimimaan.

Lapset kokeilivat selkeästi rajoja, eivätkä noudattaneet yhteisiä sääntöjä. Emme olleet tarvittavan selkeitä ja johdonmukaisia sääntöohjeistuksissa ja näin ollen auktoriteettimme ohjaajina kärsi. Loppuvaiheessa työelämän ohjaajamme puuttui peliin ja pyysi yhden lapsista viereensä istumaan. Hän ohjeisti meitä olemaan tarkempia säännöissä ja puuttumaan rikkeisiin nopeasti, jopa niin, että poistaisimme sääntöjä rikkovan lapsen tilasta toimintakerran ajaksi. Toimintatuokioiden turvallisuuden vuoksi oli tärkeää, että lapset noudattivat yhdessä sovittuja sääntöjä, eivätkä riskeeranneet turvallisuuttaan kiipeilemällä tai juoksentelemalla tiloissa, joita ei toiminnan aikana käytetty tai valvottu. Vaikka tuokio ei ollut mielestämme täysin onnistunut, opimme siitä paljon ja saimme ideoita seuraavia toimintakertoja varten.

9.3 Kolmas toimintakerta: Kulkuneuvot

Kolmannen toimintakerran teemana oli kulkuneuvot. Tällä kertaa kaikki kahdeksan lasta olivat paikalla. Toiminta alkoi edellisten kertojen tavoin sillä, että lapset juoksivat salissa vapaasti musiikin soidessa taustalla. Juoksun jälkeen kokoontuimme piiriin, jokainen omalle paikalleen, ja keskustelimme yhteisistä pelisäännöistä. Painotimme sitä, että lasten tulisi kuunnella ohjaajien ohjeita, eikä riehua ympäri salia. Painotimme myös, että jos lapsi toimii ohjeiden vastaisesti, tulemme antamaan varoituksia ja kolmannen varoituksen jälkeen siirämme lapsen sivuun toiminnasta tai poistamme kokonaan paikalta.

Rajojen asettamisella halusimme luoda jokaiselle mukavan ja turvallisen ympäristön toimia ja liikkua. Lapsen perustarpeisiin kuuluu kontrollin tarve eli lapsi tarvitsee vuorovaikutuksellisia rajoja, sääntöjä ja ohjeita. Sääntöjen avulla lapsi oppii, mitä häneltä odotetaan ja mitkä ovat hänen oikeutensa ja velvollisuutensa. Säännöt eivät ole lapselle pelkästään ikäviä rajoituksia, vaikka ne mielletään usein negatiivisiksi. Ne ovat lapselle elämää helpottavia ja turvallisuuden tunnetta antavia ohjeita. (Flinkman 2004, 28.)

Sääntöjen kertaamisen jälkeen aloitimme harjoitteet. Ensimmäisenä oli vuorossa tuttu alkuleikki, kannustuspiiri. Tälläkin kertaa kannustimme lapsia erilaiseen liikkumiseen ja rytmittelyyn. Kannustuspiirin jälkeen kerroimme päivän teemasta, kyselimme mitä eri kulkuneuvoja lapset tietävät ja millä kulkuneuvolla lapset tulivat kyseisenä päivänä päiväkotiin.

Teemaan tutustumisen jälkeen aloitimme harjoitteen, jonka ideana oli tavuttaa erilaisia kulkuneuvoja. Jokainen sai vuorollaan sanoa kulkuneuvon, jonka jälkeen tavutimme sen yhdessä. Tavutus tapahtui yhteen ääneen, joko käsillä taputtamalla tai jaloilla tömistämällä. Jos lapsille ei tullut mieleen kulkuneuvoja, autoimme lasta kuiskaamalla hänelle uuden kulkuneuvon. Halusimme kuitenkin, että lapsi sanoo sen ääneen. Kulkuneuvot olivat tavutuksiltaan eri pituisia. Näin saimme haastetta ja helpotusta harjoitteeseen.

Tavutusleikin jälkeen siirryimme Fröbelin Palikoiden Pumpulaulu-laululeikkiin (Fröbelin Palikat 1991, 12). Siinä yhdistyivät niin kieli, liike, kuin kulkuneuvotkin. Energisen laululeikin jälkeen jatkoimme toisella energiaa vaativalla harjoitteella. Kyseessä oli hippaleikki, jota olimme muokanneet kulkuneuvot teemaan sopivaksi. Harjoitteen alussa nimesimme yhden hipan, joka ottaa muita kiinni. Lapsen jäädessä kiinni, hän pysähtyy paikoilleen ja asettaa kätensä kohtisuorasti eteen. Muut vapaana olevat voivat pelastaa kiinni jääneen lapsen niin, että he asettavat kätensä kiinni jääneen lapsen kättä vasten ja huutavat ”tööt tööt!”. Näin kiinni jäänyt lapsi vapautuu. Hippaa vaihdoimme melko nopealla syklillä, jotta harjoitteen mielenkiinto pysyi yllä.

Hippaleikin jälkeen siirryimme toimintakerran viimeiseen harjoitteeseen. Harjoitteen ideana oli se, että ohjaaja sanoo tietyn kulkuneuvon, jonka jälkeen lapset lähtivät liikkumaan kulkuneuvon tavoin, samalla äännellen kulkuneuvon tapaan. Ohjaaja toimi liikenteenohjaajana ja ohjasi lapsia käsimerkein. Harjoittelimme leikissä myös nopeuden säätelyä niin, että lapsen tuli liikkua joko juosten, hölkäten tai kävellen, riippuen kulkuneuvon nopeudesta. Kulkuneuvoja olivat esimerkiksi lentokone, auto, polkupyörä ja juna.

Lopuksi siirryimme loppuleikin, eli Rikkinäisen puhelimen pariin. Tällä kertaa ohjasimme lapsia keksimään sanoja tai lauseita, jotka liittyivät kulkuneuvoihin. Rikkinäisen puhelimen jälkeen keräsimme lapsilta palautteet hymiökortteja käyttäen. Lapset saivat laittaa esille joko iloisen tai surullisen kortin riippuen siitä, miltä päivän toiminta tuntui. Mahdollisuutena oli näyttää myös kumpaakin korttia, jos ei osannut sanoa oliko kivaa vai ei. Myös me näytimme korttimme ja kerroimme mitä mieltä olimme toimintakerrasta. Palautteen jälkeen kerroimme seuraavan kerran teeman ja kiitimme lapsia päivän toiminnasta. Saattelimme lapset takaisin omaan ryhmäänsä Pienen pientä veturia laulaen.

Heti tämän toimintakerran alussa kerroimme omista harmillisista tuntemuksista viimekertaisen toimintakerran jälkeen. Halusimme olla rehellisiä lapsille ja kertoa että tietyt tapahtumat edelliseltä kerralta jäivät harmittamaan meitä. Kyselimme myös miltä lapsista tuntui toimintakerran aikana tai sen jälkeen. Pienen jutustelun jälkeen kertasimme säännöt entistä tarkemmin ja kerroimme, että ne oli laadittu lasten turvallisuuden vuoksi. Työelämän ohjaajamme oli sitä mieltä, että tarkoin laaditut säännöt, ohjeet ja sanktiot olivat kyseisen ryhmän kanssa toimiessa tarpeen. Olimme miettineet piirin istumajärjestyksen tarkasti, niin,

että toisiaan villitsevät lapset eivät istuneet vierekkäin. Joillekin lapsille piirissä omilla paikoillaan pysyminen tuotti vaikeuksia, mutta pysyimme linjassamme. Kerroimme myös, että annamme huonosta käytöksestä varoituksia ja toisen varoituksen jälkeen joutuu jäähyenkille ohjaajan kanssa. Kolmannesta varoituksesta siirrämme lapsen pois lopputoiminnan ajaksi työelämän ohjaajamme vinkin mukaisesti. Sääntöjen linjauksesta huolimatta tarkoituksenamme oli ennen varsinaisten varoitusten jakamista antaa niin sanottuja varavaroituksia, jotta toiminta ei perustuisi pelkille jäähyille.

Sääntöjen kertaamisen jälkeen siirryimme alkuleikkiin. Kannustuspiiri meni tällä kertaa todella vauhdikkaasti. Lapset kokeilivat erilaisia tapoja liikkua ja olivat selkeästi jättäneet alkujännityksen taakseen. Alkuleikin ja teemaan tutustumisen jälkeen aloitimme tavutusharjoituksen, joka oli osalle lapsista helppo, mutta osalle tuotti todellisia vaikeuksia. Kaikki lapset osasivat tavuttaa kaksitavuisia kulkuneuvoja kuten ju-na, au-to, pyö-rä, mutta ongelmaksi muodostui kolme- tai neljätaavuiset sanat kuten trak-to-ri, pol-ku-pyö-rä ja len-to-ko-ne. Avustimme lapsia niin, että näytimme ensin mallia, jonka jälkeen lapset toistivat tavutuksen.

Toimintakerran muut harjoitteet menivät mielestämme hyvin. Fröbelin Palikoiden laululeikki sai lapset innostuneesti mukaan ja hippaleikki toimi hienosti juoksemisesta pitävillä lapsilla. Jouduimme kuitenkin muistuttamaan lapsia säännöistä useasti ja istuttamaan osaa jäähyenkillä. Päätimme pitää tiukan linjan riehumisen suhteen työelämän ohjaajamme neuvon mukaisesti.

Kolmannella toimintakerralla huomasimme taas edistystä loppuleikissä. Loppuleikin aikana lapset malttoivat istua omilla paikoillaan, ja lähettää ensimmäisenä kuulemansa sanan eteenpäin. Leikki alkoi sujumaan niin kuin sen pitääkin. Huomasimme, että lauseiden on oltava enintään kolmen sanan mittaisia, jotta lapset pystyivät käsittelemään niitä. Lasten keksimänä yksittäiset sanat olivat suositumpia kuin lauseet.

Lopuksi pyysimme lapsilta palautteen hymiökorttien avulla. Lapset innostuivat korteista niin, että melkein jokainen halusi näyttää sekä iloisen, että surullisen naaman. Kortin valinnan jälkeen lapset saivat jokainen vuorollaan perustella miksi valitsivat kyseiset kortin. Palaute oli pääosin positiivista, mutta hyvin lyhytsanaista. Yritimme auttaa lapsia palautteen annossa, muun muassa kysymällä mistä leikistä he pitivät eniten ja mistä vähiten tai mitä leikkiä he mahdollisesti haluaisivat leikkiä uudelleen. Myös me ohjaajat annoimme oman palautteemme, joka oli tällä kertaa positiivinen.

9.4 Neljäs toimintakerta: Numerot

Neljännellä toimintakerralla teemana oli numerot. Mukana oli seitsemän lasta. Toimintakerta alkoi samalla tavalla kuin edellisekin, eli lapset juoksivat vapaasti salissa, musiikin soidessa. Kun musiikki hiljeni, kokoonnuimme aloituspiiriin. Vaihdoin kuulumisia ja kyselimme millä mielellä lapset tälläkertaa tulivat liikuntatuokioon. Kertasimme jälleen myös yhteisiä sääntöjä.

Alkupiirin jälkeen vuorossa oli tuttuun tapaan kannustuspiiri ja päivän teemasta kertominen. Aluksi laskimme yhdessä ääneen, kuinka monta meitä oli paikalla ja kuinka monta lasta ja aikuista. Kokeilimme myös tavuttaa ja taputtaa numerot samalla kun laskimme.

Ensimmäinen taitoja kehittävä leikki tällä kertaa oli Numeroleikki. Siinä kaikki leikkijät laittavat aluksi silmänsä kiinni ja yksi leikkijä aloittaa sanomalla ”yksi”. Joku jatkaa sanomalla ”kaksi” ja taas joku toinen sanoo ”kolme” ja niin edelleen. Mutta jos useampi henkilö sanoo yhtä aikaa saman numeron, joudutaan leikki aloittamaan alusta eli ykkösestä. Tavoitteena on saada laskettua yhdessä mahdollisimman pitkälle.

Seuraavaksi leikkimme juoksuleikkiä, jossa lapset juoksivat salissa musiikin soidessa. Kun musiikki pysähtyi, ohjaaja antoi jonkun tehtävän, esimerkiksi kaksi kättä lattiaan, kolme hyppyä ja niin edelleen. Lopuksi aina yksi tippui pois ja pois tippunut sai keksiä seuraavan tehtävän.

Kolmantena taitoja kehittävänä leikkinä leikimme Fröbelin Palikoiden Viisi vauhtiveikkoalaululeikkiä (Fröbelin Palikat 1991, 18). Leikimme tätä leikkiä aluksi niin että vauhtiveikkoina olivat jokaisen leikkijän viisi sormea ja sitten niin että vauhtiveikkoina olivat leikkijät itse. Soitimme musiikin cd-levyltä, mutta kannustimme lapsia laulamaan mukana. Laululeikit ovat monipuolisesti kehittäviä leikkejä, sillä niissä yhdistyy liikkeen ja kielen yhtäaikainen harjoittelu. Siksi halusimme ottaa laululeikin mukaan lähes jokaiselle toimintakerralle.

Kuva 3: Viisi vauhtiveikkoa.

Loppuleikkiä, Rikkinäistä puhelinta leikimme tällä kertaa numeroita sisältävillä lauseilla tai sanapareilla, kuten kaksi kissaa. Tämän jälkeen pidimme loppupiirin ja pyysimme lapsilta palautetta toimintakerrasta, hymiökortteja apuna käyttäen. Lopuksi kiitimme lapsia tästä kerrasta ja kerroimme milloin tulemme seuraavan kerran ja mikä ensikerran teema on.

Heti toimintakerran alussa havaitsimme isojakin eroavaisuuksia lasten numeroiden hallinnassa. Osa lapsista osasi numerot todella hyvin, mutta joillekin ne olivat vielä kovin haasteellisia. Jotkut lapset olivat myös selkeästi rohkeampia näyttämään taitojaan. Yritimme kuitenkin rohkaista myös ujompia lapsia yrittämään ja osallistumaan toimintaan.

Ensimmäinen harjoite oli hankala juuri tasoerojen vuoksi. Myös harjoitteen ymmärtämisessä oli vaikeuksia. Mielestämme harjoitteen idean selittäminen lapsille oli hankalaa, emmekä olleet täysin varmoja ymmärsivätkö lapset leikin ideaa. Huomasimme, että lasten kärsivällisyys ja motivaatio leikkiin ei riittänyt harjoitteen haasteellisuuden vuoksi, joten siirryimme nopeasti seuraavaan leikkiin. Tämä harjoite toimisi varmasti paremmin hieman vanhempien lasten kanssa.

Toinen leikki oli huomattavasti ensimmäistä helpompi, sillä se oli lapsille osittain tuttu. Keskitymistä vaatineen harjoitteen jälkeen energiaa purkava juoksuleikki toimi hyvin. Lapset nauttivat selkeästi salissa juoksemisesta, ja jaksoivat keskittyä harjoitteen tehtäviin. Lasten oli selkeästi helpompaa hahmottaa numeroita kehonsa avulla. Jokainen lapsi osasi laittaa yhden käden, yhden jalan, kaksi kättä tai kaksi jalkaa lattiaan, mutta selkeästi haasteellisempaa oli suorittaa annettuja tehtäviä pareittain tai pienissä ryhmissä. Tässäkin leikissä lasten eritasoisuus tuli selkeästi esille. Joillekin muiden lasten kanssa yhdessä toimiminen tai laskutaidot eivät tuottaneet minkäänlaisia ongelmia, mutta osalla oli hyvinkin vaikeaa hahmottaa

miten he saivat toteutettua esimerkiksi tehtävän, jossa pyysimme lapsia laittamaan viisi kättä lattiaan. Autoimme lapsia ja annoimme heille aikaa korjata virheensä ja ottaa mallia muilta.

Kuten aiemmilla kerroilla, laululeikki sai suurta suosiota lasten keskuudessa. Leikkiä leikitään perinteisesti sormilla, mutta halusimme leikkiä sitä myös niin, että lapset pääsivät liikkumaan salissa ja käyttämään leikissä koko kehoaan. Näin lapset innostuivat leikistä entistä enemmän. Myös loppuleikki oli onnistunut ja huomasimme siinä tapahtuneen jo selkeää kehitystä.

Tämä toimintakerta oli mielestämme onnistunut, vaikka yksi harjoitteista olikin luultua haastavampi kyseiselle lapsiryhmälle. Huomasimme myös ohjaustaitojemme kehittyneen, sillä osasimme havaita lasten turhautuneisuuden tai keskittymisen herpaantumisen jo ennen kuin tilanne karkasi käsistä ja siirtyä harjoitteesta toiseen tai muokata sitä niin, että lasten mielenkiinto säilyi. Jouduimme jäähyttämään lapsia muutaman kerran, mutta kokonaisuus pysyi kuitenkin koko ajan hallinnassamme. Myös lasten antaman palautteen perusteella toimintakerta oli onnistunut.

9.5 Viides toimintakerta: Eläimet

Viidennen toimintakerran teemana oli eläimet. Tällä kertaa kaikki lapset olivat paikalla ja myös ryhmän lastentarhanopettaja pääsi paikalle. Aloitimme jälleen vapaalla juoksemisella musiikin tahtiin, jonka jälkeen keräännymme alkupiiriin. Lapset saivat kertoa kuulumisiaan ja näyttää peukaloillaan millä mielellä olivat tämän kerran liikuntatuokiossa mukana. Peukalo ylös tarkoitti, että oli kiva osallistua tuokioon ja peukalo alas tarkoitti, ettei lapsi syystä tai toisesta olisi tällä kertaa halunnut osallistua vetämäämme liikuntahetkeen. Lapset saivat myös perustella valintansa.

Kannustuspiirissä lapset saivat itse keksiä erilaisia tapoja kulkea piirin ympäri ja muut kannustivat vuorotahtiin käsiin ja jalkoihin taputtaen. Kun jokainen osallistuja oli saanut kulkea kannustuspiirin ympäri, siirryimme päivän teemaan. Juttelimme hetken lemmikkieläimistä ja mietimme miten eri eläimet äännelevät.

Ensimmäinen leikkimme eläinteemaan liittyen oli eläinsokko. Tässä leikissä leikkijät muodostavat piirin ja yksi leikkijöistä menee piirin keskelle silmät sidottuina. Piirissä olijat pyörivät sokon ympärillä käsi kädessä ja pysähtyvät sokon huutaessa "seis!". Sokko osoittaa kädellään yhtä leikkijää ja sanoo jonkin eläimen, esimerkiksi koira. Sokon osoittaman leikkijän on matkittava kyseisen eläimen ääntä ja sokko yrittää tunnistaa leikkijän äänen perusteella. Oikein arvatessaan sokko ja piirissä ollut leikkijä vaihtavat paikkaa. Jos sokko arvaa väärin, leikkiä jatketaan, kunnes hän arvaa oikein.

Toinen eläinaiheinen leikkimme oli Eläinlotto. Leikin tarkoituksena on löytää itselleen pari. Aluksi ohjaaja tai yksi leikkijöistä kuiskaa jokaisen leikkijän korvaan jonkin eläimen nimen. Sama eläin kuiskataan kahdelle leikkijälle, jolloin he ovat pari. Leikkijät kulkevat tilassa matkien eläimen liikkumista ja ääntelyä ja yrittävät löytää parinsa. Leikki jatkuu kunnes kaikki ovat löytäneet oman parinsa.

Viimeisenä eläinaiheisena leikkinä leikimme Afrikkalaista eläinleikkiä. Leikki alkaa niin että leikkijät asettuvat piiriin ja yksi leikkijöistä on piirin keskellä ja huutaa erilaisten eläinten nimiä. Muut matkivat eläimiä liikkuen. Jos kyseessä on lentokykyinen eläin, kaikki leikkijät "lentävät" omilla tyyleillään. Jos kyseessä on lentokyvytön eläin, marssitaan paikallaan polvia nostellen tai jos kyseessä on uiva eläin, tehdään uintiliikkeitä. Huutovuoroa vaihdellaan sopivin väliajoin. Muokkasimme tätä leikkiä niin, että liikuimme salissa vapaasti.

Rikkinäisen puhelimen sanastona oli tällä kertaa eläimet. Loppupiirissä keräsimme palautetta lapsilta tuttuja myymiökortteja apuna käyttäen. Lapset saivat jälleen laittaa esille joko iloisen tai surullisen kortin riippuen siitä, miltä päivän toiminta tuntui. Mahdollisuutena oli näyttää myös kumpaakin korttia, jos ei osannut sanoa oliko kivaa vai ei. Lapset saivat vuorollaan myös perustella valintansa ja kertoa mikä liikuntatuokiossa oli kivaa ja mikä ei. Myös ohjaajat näyttivät kortteja. Palautteen jälkeen kerroimme seuraavan kerran teeman ja kiitimme lapsia päivän toiminnasta ja saattelimme lapset takaisin omaan ryhmäänsä.

Koimme toimintakerran melko haastavana. Emme sen vuoksi, että lapset olisivat käyttäytyneen haastavasti, vaan siksi, että harjoitteet olivat kaikille, myös ohjaajille entuudestaan tuntemattomia. Siksi niiden selittäminen ja ohjaaminen tuntui hankalalta. Huomasimme, että oman epävarmuutemme myötä lasten motivaatio harjoitteita kohtaan laski. Tämä kokemus opetti meille, että epävarmuudesta huolimatta pitäisi uskaltaa heittäytyä ohjaustilanteisiin täysillä, muita innostaen.

Toimintakertasta löytyi kuitenkin paljon myös hyviä hetkiä. Afrikkalainen eläinleikki, jossa lapset liikkuvat eläinten tavoin äännellen oli oikein onnistunut. Sekä ohjaajat, että lapset irroittelivat ja esittivät taitavasti erilaisia eläimiä. Opimme tämän kerran ansiosta valtavasti itsestämme ohjaajina, ja kaikesta huolimatta lapset olivat yllättävän kärsivällisiä. Uskomme, että jokaisen toimintakerran jälkeen olimme hieman parempia ohjaajia ja tavoittemme sen suhteen toteutuivat.

Toimintakerran päätteeksi jäimme pohtimaan sen hyviä ja huonoja puolia. Lähdimme päiväkodista lopulta hyvillä mielin ja päätimme, että seuraavaa kertaa varten valmistautuisimme harjoitteiden ohjaamiseen paremmin.

9.6 Kuudes toimintakerta: Musiikki

Kuudennen toimintakerran aiheena oli musiikki. Kaikki ryhmän lapset olivat paikalla. Aloitimme tutuksi tulleella tavalla niin, että lapset saivat juosta salissa suurimmat energiansa pois. Hetken juoksemisen jälkeen kokoonnuimme alkupiiriin keskustelemaan päivän aiheesta ja kyselemään lasten tuntemuksia. Kyselimme myös musiikkiin ja soittimiin liittyviä kysymyksiä, kuten mitä soittimia lapset tietävät ja miten niitä soitetaan. Teemaan tutustumisen jälkeen leikimme kaikille toimintaan osallistuneille tutun kannustuspiirin. Pyrimme tälläkin kertaa kannustamaan lapsia erilaiseen liikkumiseen.

Kannustuspiirin jälkeen leikimme Fröbelin Palikoiden Sutsisatsi-laululeikin (Fröbelin Palikat 1993, 6). Ohjaajat näyttivät lapsille esimerkkiä. Leikimme laululeikin kolmeen kertaan. Kahdella ensimmäisellä kerralla yhdessä ja kolmannella kerralla niin, että halukkaat esittivät laululeikin niille, jotka eivät halunneet kolmatta kertaa siihen osallistua.

Kuva 4: Sutsisatsi

Laululeikkien jälkeen palasimme takaisin piiriin omille paikoillemme. Tällä kertaa jäimme seisomaan. Harjoitteen ideana oli tavuttaa ja rytmittää erilaisia soittimia. Jokainen sai vuorollaan keksiä yhden soittimen ja näyttää esimerkkiä sen rytmityksestä. Jos rytmitys oli hankalaa, ohjaajat auttoivat. Esimerkin jälkeen rytmitimme soittimen yhdessä. Rytmityksessä sai käyttää apuna käsiä tai jalkoja. Kannustimme lapsia käyttämään erilaisia liikkeitä taputuksen sijaan.

Kolmantena harjoitteena oli musiikin tahdissa juokseminen. Ohjaaja soitti lapsille eri tempoista musiikkia, ja lasten tarkoituksena oli liikkua musiikin tahdin mukaisesti joko hitaasti, keskinopeasti tai nopeasti. Ohjaaja auttoi lapsia taputtaen musiikin rytmin mukaisesti ja ky-

seli lapsilta tempon nopeudesta. Kun harjoitetta oli tehty hetken aikaa, ohjaaja antoi lapsille mahdollisuuden arvioida tempoa ilman ohjaajan apua. Harjoitteen jälkeen oli aika kokoontua loppupiiriin leikkimään loppuleikiksi muodostunutta rikkinäistä puhelinta. Leikimme leikkiä teeman mukaisesti musiikkiin liittyvien sanojen tai lauseiden muodossa. Lopuksi kyselimme hymiökorttien avulla lasten mielipiteitä tuokiosta ja kerroimme viimeisen tuokion teeman. Lapset saivat myös kertoa suosikki leikkinsä kaikilta edellisiltä toimintakerroilta ja me lupasimme valikoida niitä viimeiselle kerralle. Tuokion jälkeen saatoimme lapset takaisin päiväkotiryhmään.

Toimintakerta oli kokonaisuudessaan hyvin onnistunut. Lapset olivat innokkaita ja näyttivät nauttivan toiminnasta. Laululeikit olivat suosittuja heti alusta lähtien, joten päätimme musiikki teemassa jatkaa tuttua lähes jokaisella toimintakerralla ollutta laululeikkiharjoitetta. Sutsisatsi-laululeikki oli lähes kaikille lapsille ennestään tuttu, eikä meidän tarvinnut käyttää ylimääräistä aikaa sen opetteluun, vaan saimme lapset heti ensimmäisellä kerralla täysillä mukaan.

Myös edelliskerroilta tutut rytmitysharjoitteet sujuivat hyvin. Lapset olivat sisäistäneet harjoitteen idean jo edellisiltä kerroilta ja olivat nyt entistä rohkeampia rytmittämään sanoja. Toki jouduimme myös avustamaan rytmityksessä ja kannustamaan lapsia käyttämään taputuksen sijaan esimerkiksi hyppyjä tai tömistelyä. Edistystä oli kuitenkin selkeästi tapahtunut.

Harjoite, joka sisälsi musiikin tempon mukaisesti liikkumista salissa onnistui hyvin. Lapset tunnistivat selkeästi nopean tahdin, mutta hitaan ja keskinopean tahdin erottaminen toistaan osoittautui hieman haastavaksi. Yhteisen pohdinnan jälkeen lapset kuitenkin löysivät oikean tempon. Loppuleikkinä leikitty Rikkinäinen puhelin sujui ilman ongelmia. Toimintakerrasta jäi kaikille hyvä mieli. Se sisälsi sopivasti erilaisia harjoitteita ja kaikki noudattivat yhteisiä sääntöjä.

9.7 Seitsemäs toimintakerta: Toiveleikit

Viimeisellä kerralla leikimme lasten valitsemia, edellisiltä kerroilta tutuiksi tulleita leikkejä. Kaikki lapset osallistuivat toimintakertaan. Toiminta alkoi jälleen tutulla tavalla. Ensin juostiin salissa musiikin soidessa ja musiikin hiljennettyä kokoontuimme alkupiiriin. Tällä kertaa pyrimme pitämään alkupiirin aiempia kertoja lyhyempänä, jotta ehtisimme leikkiä kaikkia lasten toivomia leikkejä. Kannustuspiirin pidimme tälläkin kerralla. Leikimme yhden leikin kaikilta edellisiltä kerroilta.

Lasten valitsemat toiveleikit olivat ensimmäisen toimintakerran Huugi-guugi (Fröbelin Palikat 1991, 3), toisen toimintakerran Keltainen-Sininen-Punainen -leikki, jota leikimme Maa-Meri-

Laiva-leikin sääntöjä mukaillen, kolmannen kerran Pumppulaulu (Fröbelin Palikat 1991, 12), neljännen kerran Viisi vauhtiveikkoa (Fröbelin Palikat 1991, 18), viidennen kerran Eläinsokko ja kuudennen toimintakerran Sutsisatsi (Fröbelin Palikat 1993, 6).

Rikkinäistä puhelinta leikimme tällä kertaa ilman sen kummempaa teemaa. Lopuksi ehdimme vielä hetken jutella ja kerätä lapsilta palautetta, ennen kuin saattelimme heidät omaan ryhmäänsä. Palautteen keruussa käyttämämme hymiökortit annoimme lapsille muistoksi liikunta-tuokioistamme.

Tämän toimintakerran tarkoitus oli olla ennen kaikkea hauska ja lähtöisin lasten omista toiveista, koska tämä oli viimeinen liikuntatuokiomme ja halusimme, että kaikille jäisi siitä hyvä mieli. Toimintakerran tavoitteena oli sitoa yhteen edelliskertojen mukavat ja onnistuneet hetket ja harjoitteet. Halusimme huomioida lasten mieltymykset ja antaa heille mahdollisuuden vaikuttaa tuokion sisältöön. Tästä johtuen olimme valinneet lasten antaman palautteen perusteella edellisten kertojen mieluisimmat leikit. Emme yllättyneet siitä, että laululeikit osoittautuivat kaikkein suosituimmiksi. Laululeikit sopivat toimintamme tavoitteisiin erittäin hyvin, joten oli hienoa huomata miten paljon lapset niistä innostuivat.

Aika meinasi loppua kesken ja lapset olisivat halunneet leikkiä monia leikkejä useammankin kerran. Halusimme kuitenkin jättää aikaa vielä viimeiselle loppupiiirille ja yhteiselle keskustelulle. Liikuntatuokiot ovat mielestämme muutenkin hyvä lopettaa rauhalliseen olemiseen, jotta seuraavaan toimintaan siirtyminen on helpompaa. Lapset olivat vetämiimme liikuntatuokioihin kokonaisuudessaan hyvin tyytyväisiä ja jokainen toivoi, että leikkejä leikittäisiin päiväkodissa jatkossakin. Tunnelmat olivat hieman haikeat, kun saattelimme lapset lopuksi omaan ryhmäänsä ja monet tulivat halaamaan meitä ja toivoivat, että tulisimme vielä takaisin.

Oli mukava lopettaa viimeinen kerta hyvin tunnelmiin ja lasten antamasta palautteesta jäi hyvä mieli. Koimme onnistuneemme tavoitteissamme, sillä lapset osallistuivat toimintaamme aina hyvin mielellään. Tiettyjen leikkien, kuten loppuleikin suhteen lasten taidoissakin oli havaittavissa selkeää kehittymistä. Seuraavalla sivulla on toimintakertoja havainnollistava harjoitetaulukko.

1. Toimintakerta Kehonosat	Kannustuspiiri	Jumppalaulu (Fröbelin Palikat)	Kapteeni käs- kee (teeman mu- kaisesti)	Huugi-guugi (Fröbelin Pa- likat)	Rikkinäinen puhelin
2. Toimintakerta Värit	Kannustuspiiri	Maa-meri- laiva (teeman mu- kaisesti)	Kapteeni käs- kee (teeman mu- kaisesti)	Väri laulu (Mukaralla)	Rikkinäinen puhelin
3. Toimintakerta Kulkuneuvot	Kannustuspiiri	Tavutus (teeman mu- kaisesti)	Pumppulaulu (Fröbelin Pa- likat)	Hippa (teeman mu- kaisesti)	Rikkinäinen puhelin
4. Toimintakerta Numerot	Kannustuspiiri	Numeroleikki	Kapteeni käs- kee (teeman mu- kaisesti)	Viisi vauhti- veikkoa (Fröbelin Pa- likat)	Rikkinäinen puhelin
5. Toimintakerta Eläimet	Kannustuspiiri	Eläinsokko	Eläinlotto	Afrikkalainen eläinleikki	Rikkinäinen puhelin
6. Toimintakerta Musiikki	Kannustuspiiri	Sutsisatsi (Fröbelin Palikat)	Tavutus (teeman mu- kaisesti)	Musiikin tah- dissa juokse- minen	Rikkinäinen puhelin
7. Toimintakerta Toiveleikit	Kannustuspiiri	Huugi-guugi (Fröbelin Palikat), Maa-meri- laiva (väriteema)	Pumppulaulu (Fröbelin Pa- likat), Viisi vauhti- veikkoa (Fröbelin Pa- likat)	Eläinsokko, Sutsisatsi (Fröbelin Pa- likat)	Rikkinäinen puhelin

Taulukko 4: Toimintakertojen harjoitteet.

10 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli vaikuttaa positiivisesti lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen liikunnallisia menetelmiä käyttäen. Halusimme kokeilla käytännössä, miten liikunta voidaan hyödyntää lapsen kielellistä kehitystä tukevana menetelmänä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa alle kouluikäisten lasten kielellisen kehityksen tukemisesta liikunnallisten menetelmien avulla. Halusimme tajota lapsille positiivisia liikkumisen kokemuksia ja opettaa uusia leikkejä. Halusimme rohkaista lapsia käyttämään monimuotoista kieltä ja samalla innostaa liikkumaan. Suunnittelemamme ryhmätoiminnan tavoitteena oli muun muassa vahvistaa lasten itsetuntoa, vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisia taitoja sekä harjoittaa lasten keskittymiskykyä.

Omien havaintojemme perusteella voimme todeta, että kielellisen kehityksen tukeminen liikunnallisilla menetelmillä on täysin mahdollista. Kuten opinnäytetyömme teoreettinen viitekehyskin osoittaa, on kielellä ja liikkeellä selkeä toisiaan tukeva yhteys ja siksi liikunnan käyttäminen kielellistä kehitystä tukevana menetelmänä on perusteltua. Uskomme, että pitkäaikaisella ja säännöllisellä harjoittelulla kielen ja liikkeen yhdistäminen menetelmänä harjoittaa ja vahvistaa lapsen kielellistä kehitystä.

Lasten monipuolinen osallistuminen ja toiminta tuokioilla vahvistivat havaintojamme kielen kehityksen tukemisesta liikunnan avulla. Kaikki lapset osallistuivat toimintaan jokaisella kerralla mielellään. Siitä voimme päätellä toiminnan olleen lapsille mieluista. Lapset käyttivät kielellistä ilmaisuaan rohkeammin toimintakertojen edetessä. Lapsille liikkuminen on selkeästi ominainen tapa oppia, kuten opinnäytetyömme teoriaosuudessakin mainitsimme. Oppiminen tapahtuu hauskojen leikkien parissa, kuin itsestään. Liikuntaleikit innostivat lapsia ja käyttämämme teemat vain lisäsivät innokuutta. Lasten kielellinen ilmaisu oli havaintojemme perusteella selkeämpää ja rohkeampaa toimintakertojen edetessä. Lapset rohkaistuivat selkeästi tuokioiden aikana käyttämään kieltä ja saimme ujoimmatkin lapset innostumaan harjoitteista.

Joissakin leikeissä huomasimme, että lasten oli vaikeaa muistaa tai ymmärtää kaikkia ohjeituksia. Tästä syystä leikimme leikkejä useampaan kertaan, jotta kaikki lapset pääsivät mukaan leikkiin ja oppivat leikin säännöt toistojen avulla. Suosituimpia leikkejä olivat laululeikit sekä vauhdikkaat juoksuleikit. Laululeikeissä lapset käsittelivät montaa eri elementtiä samaan aikaan, kuten musiikin kuuntelua, liikkeiden yhdistämistä musiikkiin ja kielen ilmaisua sekä kuuntelua samanaikaisesti. Havaintojemme mukaan musiikki vahvisti lasten kehollista ja kielellistä ilmaisua tuokioiden aikana ja rohkaisi heitä liikkumiseen ja itseilmaisuun.

Lasten kielen kehittymistä ei voi koskaan tukea liikaa ja liikunta toimii siinä oivana menetelmänä. Uskomme, että käyttämämme harjoitteet toimivat kielen kehitystä tukevana ihan kaikille lapsille, ei vain heille, joilla on kielelliseen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Lisäksi käyttämämme harjoitteet olivat hyvin monipuolisesti sovellettavissa erilaisten lapsiryhmien tarpeisiin. Jatkon kannalta oli tärkeää tehdä havaintoja siitä mikä toimi ja mikä ei toiminut ja mitä voisi vielä kehittää.

Olisimme toivoneet, että työelämän yhteyshenkilömme olisi päässyt seuraamaan useampia toimintakertoja, jotta olisimme saaneet enemmän myös ulkopuolisen henkilön tekemiä havaintoja toiminnasta. Uskomme kuitenkin, että toimimme uusia ideoita päiväkodin käyttöön tämän opinnäytetyömme raportin sekä liitteenä olevan harjoitevihkon kautta. Lasten palautteiden avulla saimme tietoa siitä, millaisista leikeistä lapset pitivät ja mihin suuntaan toimintaa voisi kehittää.

11 Pohdinta

Päädymme toiminnallisen opinnäytetyön tekemiseen ikään kuin vahingossa. Toinen meistä oli jo aiemmissa opinnoissaan tehnyt toiminnallisen opinnäytetyön ja koki sen hyvin työlääksi toteutustavaksi. Eräs opettajistamme ryhtyi kuitenkin kyselemään eri päiväkotien tarpeita opinnäytetyöhön ja mainitsi siinä samalla että kyseessä olisi toiminnallinen opinnäytetyö,

vaikka emme olleet mitään sellaista vielä päättäneet. Tätä kautta päädyimme neuvottelemaan opinnäytetyön tekemisestä vantaalaiseen päiväkotiin.

Alun perin opinnäytetyön aiheenamme oli lapsen itsetunnon vahvistaminen toiminnallisilla menetelmin ja aihe sopi hyvin päiväkodille. Tässä vaiheessa toinen meistä päätti hakeutua kyseiseen päiväkotiin työharjoitteluun, jotta pääsisi tekemään taustatyötä opinnäytetyötä varten. Kun harjoittelu päiväkodissa alkoi, kävi niin, ettei opiskelijalle löytynytäkään harjoittelun ohjaajaa toimintayksiköstä ja hän siirtyi toiseen Vantaalla sijaitsevaan päiväkotiin. Siellä opiskelija alkoi neuvotella myös opinnäytetyön siirtämisestä tähän päivähoitoyksikköön ja lopulta myös aihe vaihtui.

Idea opinnäytetyömme aiheeseen syntyi, kun päiväkodissa harjoittelussa olleen opiskelijan ohjaaja ehdotti opiskelijalle lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen liittyvää aihetta harjoitteluun kuuluvaa tehtävää varten. Opinnäytetyö päätettiin lopulta toteuttaa siinä lapsiryhmässä jossa opiskelija harjoittelunsa suoritti. Aihe sopi hyvin juuri kyseiseen päiväkotiin ja lapsiryhmään, sillä kyseisessä lapsiryhmässä oli muutama lapsi, joilla oli havaittavissa lieviä kielellisten erityisvaikeuksien piirteitä. Tutkimuksissa on todettu, että jopa 60%:lla lapsista, joilla on kielellisen kehityksen vaikeuksia, on myös motorisia vaikeuksia (Viholainen 1998, 7). Tästä syystä kielellisen kehityksen tukeminen liikunnan avulla oli sopiva aihe kyseisen lapsiryhmän kanssa. Lisäksi liikunta menetelmänä oli meille mieluisa ja siksi luonteva valinta.

Oman ammatillisuuden kasvun kannalta oli merkittävää todeta, että opinnäytetyöprosessi vaatii kärsivällisyyttä, aikataulutusta ja suunnitelmallisuutta. Prosessin alussa kuvittelimme, että suoritamme toiminnallisen osuuden kevään 2013 aikana, ja hoidamme kirjallisen osuuden kesän ja syksyn 2013 aikana. Selkeän aikataulun ja suunnitelman puuttuttua kirjoittaminen kuitenkin venyi. Teimme kumpikin töitä melko paljon ja suoritimme muita koulutehtäviä kesän ja syksyn aikana. Vasta loppuvuodesta 2013 tajuttuamme suunnitelmallisuuden ja aikataulutuksen tärkeyden, pääsimme aloittamaan kirjoittamisen toden teolla. Selkeän suunnitelman avulla oli helppoa ja luontevaa edetä ja jakaa vastuuta parityöskentelyssä.

11.1 Tavoitteiden toteutuminen ja toiminnan arviointi

Tavoitteiden toteutumisen arviointi perustui hyvin pitkälti itsearviointiimme ja havaintoihimme. Pyysimme kyllä palautetta myös työelämän yhteyshenkilöltämme sekä tietenkin toimintaan osallistuneilta lapsilta, mutta näiden palautteiden osuus kokonaisarvioinnissa jäi melko pieneksi. Toimintaan osallistuneet lapset olivat vain 4-vuotiaita ja heidän antama palaute oli hyvin yksinkertaista ja vähäsanaista ja kertoi lähinnä siitä olivatko tuokiot heidän mielestään kivoja vai tylsiä. Lapsilta keräsimme palautetta hymiökorttien ja keskustelun avulla. Työelämän edustajalta saimme palautetta hyvin vähän siksi, ettei hän valitettavasti ehtinyt seuraa-

maan kuin kaksi toimintakertaamme. Pyrimme kuitenkin aina kehittämään toimintaamme saamamme palautteen perusteella.

Toteutimme arvioinnin niin, että toinen meistä toimi aina vuorollaan niin sanotun pääohjaajan roolissa ja toinen niin sanottuna apuohjaajana, samalla havainnoiden ja arvioiden toimintaa. Jokaisen toimintakerran jälkeen jaoin kokemuksiamme ja kirjasimme niitä ylös. Otimme tuokiosta myös valokuvia ja käytimme niitä arvioinnin apuvälineenä ja muistin tukena. Tosin näin jälkikäteen pohdittuna, parempi keino olisi ehkä ollut videokuvauksella. Näin olisimme saaneet tallennettua myös esimerkiksi lasten puhetta, laulua ja tavuttelua ja olisimme voineet arvioida lasten kielen käyttöä ja sen mahdollista kehittymistä helpommin. Arviointia olisi voinut helpottaa myös etukäteen laaditut havainnointikysymykset, jolloin havainnoinnin kohdetta olisi voitu tarkentaa. Näin myös tavoitteemme olisi pysynyt paremmin mielessämme toiminnan aikana.

Käytimme harjoitteissamme paljon toistoa ja toimimme itse lapsille esimerkkinä. Ohjaajana oli tärkeää ymmärtää, että lasten motoriset ja kielelliset taidot olivat vaihtelevia, eivätkä kaikki lapset sisäistäneet harjoitteita heti ensimmäisellä kerralla. Ohjauksen rauhallisuus, rentous, selkeys ja ohjaajan kärsivällisyyden tärkeys korostuivat toimintatuokioita ohjattaessa.

Käytimme jokaisessa leikissä liikkumisen lisäksi myös ääntä. Annoimme lapsille paljon positiivista palautetta jo pelkästä yrittämisestäkin, jotta heidän itsetuntonsa vahvistuisi ja he rohkenisivat yrittämään vielä enemmän ja osallistuisivat toimintaan rohkeammin. Esimerkiksi jokaisella kerralla toistuneessa rikkinäinen puhelin leikissä lapsissa oli havaittavissa selkeää kehitystä. Lapset keksivät joka kerralla aina hieman vaikeampia sanoja ja jopa lyhyitä lauseita ja oppivat kuuntelemaan toisiaan tarkemmin sekä toistamaan kuulemansa. Myös laululeikit näyttivät toimivat erittäin hyvin kielen käyttöön motivoivana tekijänä.

Aloitus- ja lopetuspiirien tarkoituksena oli antaa jokaiselle lapselle mahdollisuus tulla kuulluksi ja samalla opettaa lapsia kuuntelemaan toisiaan ja kunnioittamaan toistensa puheenvuoroja. Myös nämä taidot kehittyivät selkeästi tuokioidemme aikana. Tosin lapsista huomasimme ettei he olleet tottuneet istumaan kovin pitkiä aikoja paikoillaan, mutta harjoittelemalla sekin kehittyi.

Omin tavoitteinamme meillä oli muun muassa kehittää ryhmänohjaustaitojamme, harjoitella aktiivista havainnointia sekä suunnitella ja toteuttaa onnistuneita toimintatuokioita. Nämä tavoitteet saavutimme mielestämme erittäin hyvin. Kehityimme ryhmän vetäjinä ja uskalsimme heittäytyä toimintaan jokaisella kerralla aina hieman enemmän. Aina kaikki ei mennyt aivan suunnitelmien mukaan, mutta emme kuitenkaan jääneet neuvottomiksi vaikeissa tai yllättävissäkin tilanteissa, vaan osasimme joustaa tarpeen mukaan. Tietynlaista selkeyttä

ohjeiden antamisessa ja rajojen pitämisessä olisi varmasti voinut olla enemmän, mutta mielestämme kehityimme näilläkin osa-alueilla loppua kohden.

Aktiivista havainnointia pääsimme harjoittelemaan aina vuorotellen apuohjaajan roolissa. Tämä osoittautui välillä hyvinkin vaikeaksi, kun tilanteet vaativat välillä meidän molempien puuttumista eikä havainnoitsijana toiminut voinut olla koko aikaa niin sanottuna sivusta seuraajana. Toisaalta oikeaan aikaan puuttuminen ja toisen avustaminen osoitti hyvää tilanteenlukutaitoa. Annoimme toisillemme aina palautetta tuokioiden jälkeen ja sen koimme erittäin hyödylliseksi. Saimme toisiltamme vertaistukea ja paljon ideoita kuinka voisimme oppia paremmiksi ryhmän ohjaajiksi.

Mielestämme osasimme suunnitella ja toteuttaa hyvin tavoitteisiimme ja lapsiryhmälle sopivaa toimintaa. Leikit eivät olleet liian vaikeita tai helppoja lasten ikä- ja kehitystasoon nähden. Ne kehittivät juuri niitä taitoja joita oli tarkoituskin ja mikä tärkeintä lapsilla oli hauskaa ja he osallistuivat toimintaan mielellään.

Toimintatuokioiden suunnittelu tavoitteisiimme sopiviksi oli välillä aika haastavaa, mutta kuitenkin mielenkiintoista. Haasteita suunnitteluun toi muun muassa toimintaan osallistuneiden lasten ikä ja oma kiireinen aikataulumme. Mietimme pitkään, millaiset harjoitteet olisivat tämän ikäisille lapsille riittävän yksinkertaisia, mutta samalla kuitenkin sopivan haastavia, jotta lasten mielenkiinto pysyi yllä. Toiminnan suunnittelua helpotti huomattavasti se, että toinen meistä tunsivat lapset ja osasi suunnilleen arvioida heidän osaamis- ja kehitystasoaan. Lapsen motorisen ja kielellisen kehityksen teoriaan tutustuminen auttoi toiminnan suunnittelussa. Oli hyvin oleellista tietää, mitä lapset yleisesti ottaen tietyissä iässä jo osaavat ja mitä taitoja he parhaillaan harjoittelevat. Myös jokaiselle toimintakerralle sopimamme teemat auttoivat toiminnan suunnittelussa.

Oman haasteensa toimintaan toi se, että toinen opiskelija oli lapsille entuudestaan tuttu, mutta toinen ei. Jälkeenpäin ajateltuna olisi ollut järkevää mennä yhdessä tutustumaan lapsiin ennen toiminnan aloittamista. Emme kuitenkaan tehneet niin ja siitä syystä ensimmäinen ja toinen toimintakerta meni osittain toisiimme tutustuessa. Huomasimme, että alussa lapset turvautuivat tuttuun ohjaajaan ja ujostelivat entuudestaan tuntematonta ohjaajaa. Tämä hankaloitti ryhmän toiminnan ohjaamista, sillä läheisyyttä kaivatessaan lapset hakeutuivat tutun ohjaajan luokse, jonka vuoksi ohjaus tai havainnointi hieman kärsi. Kuitenkin jo kolmannen toimintakerran alkaessa huomasimme, että lasten luottamus ja turvallisuus meitä kumpaakin kohtaan oli muodostunut ja kasvanut. Surun tullessa ei ollut enää väliä kumpi ohjaaja oli lohduttamassa, vaan turvaa haettiin kummaltakin. Myös lasten erilaiset temppuilut olivat jo tulleet meille melko tutuiksi ja osasimme puuttua niihin tarvittavin keinoin.

Myös rajojen asettaminen oli hankalaa. Kävimme keskenämme paljon ammatillista pohdintaa rajojen asettamisen suhteen. Emme halunneet luoda liian tiukkoja rajoja ja sitä kautta viedä lapsilta liikkumisen iloa, mutta tiedostimme kuitenkin hyvin nopeasti rajojen ja sääntöjen merkityksellisyyden. Halusimme antaa tarkat säännöt, jotta kaikkien olisi turvallista ja mukavaa liikkua ja toimia yhdessä. Välillä oli kuitenkin hyvin haastavaa arvioida missä vaiheessa ja kuinka vahvasti lasten vääränlaiseen toimintaan olisi syytä puuttua. Kävimme säännöt useaan otteeseen läpi perusteellisesti ja pyrimme pitämään niistä kiinni. Järkevät ja selkeät rajat antavat lapselle turvallisen olon ja näin lisäävät koko ryhmän turvallisuutta (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014).

Ohjaajan miettiessä turvallisuuskysymyksiä liikkuvan ryhmän valvonnassa, on hyvä kiinnittää huomiota tilanteen kehittymisen seuraamiseen. Jos leikki alkaa vaikuttaa liian hurjalta, on se turvallisuuden kannalta osattava pysäyttää ajoissa. Liikuntatuokion toteutusta ei kuitenkaan ole tietenkään tarpeen estellä liialla varovaisuudella. Ohjaajan on hyvä huomioida liikuntatilojen turvallisuus jo ennen liikuntatuokioiden alkua, ja pyrkiä poistamaan havaitsemansa vaarat tilasta. (Autio 1995, 31.)

Mielestämme lapsilla pitäisi olla mahdollisuus myös niin sanottuun turvalliseen riehumiseen. Tätä mahdollisuutta emme kuitenkaan voineet lapsille toimintakertojemme aikana antaa, koska silloin toiminnallemme asettamamme tavoitteet olisivat mitä todennäköisemmin jääneet saavuttamatta. Olemme kuitenkin sitä mieltä, että lapsilla tulisi päivähoitossa olla mahdollisuus myös niin kutsutulle vapaalle riehumiselle, edellyttäen turvallisen ympäristön ja aikuisten riittävän valvonnan. Kaiken toiminnan ei tarvitse olla aikuisten etukäteen suunnittelemaa, vaan lapsen luovalle ja vapaalle toiminnallekin tulisi antaa mahdollisuus.

Vetämämme ryhmän lapset eivät selkeästikään olleet tottuneet istumaan paikoillaan kovin pitkiä aikoja. Tämä näkyi yleisenä levottomuutena rauhallisissa leikeissä, sekä aloitus- ja lopetuspiireissä. Koska tavoitteemme oli nimenomaan lasten kielellistä kehitystä tukevan toiminnan suunnittelu ja toteutus, halusimme ottaa toimintakertoihin myös keskittymistä, kuuntelua ja keskustelutaitoja kehittäviä harjoitteita. Näiden rauhallisten ja keskittymistä kehittävien harjoitteiden välissä vedimme energiaa purkavia juoksu- tai laululeikkejä, jotta tasapaino harjoitteissa säilyi.

Toiminnan tavoitteet selkeytyivät meille vasta toiminnan aikana ja tästä syystä ensimmäiset toimintakerrat eivät olleet niin tavoitteellisia kuin olisivat voineet olla. Ensimmäiset toimintakerrat menivät lähinnä toisiimme tutustuessa ja rajoja selvittäessä. Toiminnan edetessä tavoitteet myös muokkautuivat enemmän juuri kyseiseen lapsiryhmään sopiviksi.

Lähdemateriaalia ja tutkimustietoa aiheestamme löytyi runsaasti. Kielen ja liikkeen yhdistämisestä kieltä tukevana toimintana on tutkittu paljon ja sitä on käytetty yleisenä metodina niin päiväkodeissa, kuin kouluissakin. Tiedon ja aikaisempien tutkimusten runsauden vuoksi pikemminkin aihealueen rajausta tuotti välillä päänvaivaa. Pyrimme keskittymään aiheemme kannalta vain kaikkein oleellisimman tiedon etsimiseen ja hyödyntämiseen.

Olemme tehneet opintojemme aikana paljon yhteistyötä toistemme kanssa, erilaisten pari- ja ryhmätöiden parissa. Näin ollen oli luontevaa tehdä myös opinnäytetyö yhdessä. Tunnumme toistemme tavan työskennellä ja tiedämme millainen työtapa meille parhaiten sopii. Tiedostimme jo melko alussa esimerkiksi sen, ettei kaikkein tehokkain työskentelytapa kohdallamme ole aina fyysisesti samassa paikassa työskentely, vaan työn eteenpäin vieminen ja toisiimme yhteyden pitäminen etänä. Jaoimme kirjoittamisen niin, että kumpikin kirjoitti sekä teoriaa, että toimintakertojen kuvausta. Lähetimme versioita toisillemme ja muokkasimme tekstiä yhtenäiseksi ja kumpaakin miellyttäväksi. Työn kirjoittamista helpotti yhtenäinen kirjoitustyyli ja koimme, että kirjoittamisprosessi eteni kohdallamme luontevasti.

11.2 Eettisyys

Lasten kanssa toimiessa eettisyydellä on suuri merkitys. Pohdimme eettisyyteen liittyviä asioita läpi opinnäytetyöprosessimme. Halusimme toimia ammattimaisesti ja asettaa lapsen hyvinvoinnin ja toiminnan positiivisuuden kaiken edelle. Halusimme kohdella lapsia tasavertaisesti ja tuottaa lapsille toiminnan kautta onnistumisen kokemuksia. Lisäksi halusimme kunnioittaa lasten yksityisyyttä. Nämä olivat opinnäytetyömme keskeiset eettiset periaatteet, joihin koko toimintamme perustui.

Ennen toiminnan aloittamista pyysimme lasten vanhemmilta kirjalliset luvat toimintaan osallistumiseen, dokumentointiin ja mahdolliseen valokuvaukseen. Lupapyyntöstä selvisi toiminta pääpiirteittäin, sekä se mihin tarkoitukseen toiminnasta keräämäämme aineistoa käytetään. Vanhemmille jaettu kirje ja lupapyyntö löytyy liitteestä 2. Lisäksi haimme tutkimuslupaa (liite 3) Vantaan kaupungin varhaiskasvatuspalveluilta. Opinnäytetyössämme sitouduimme noudattamaan vaitiolovelvollisuutta, emmekä missään vaiheessa paljastaneet lasten henkilöllisyyttä ulkopuolisille henkilöille. Raportissa käyttämämme valokuvat muokkasimme niin, etteivät lapset ole niistä tunnistettavissa.

Toimintaan osallistuvia lapsia kohdeltiin tasavertaisesti ja huomioitiin jokainen lapsi ja hänen kykynsä yksilönä. Ohjaajana oli motivoinnista huolimatta toimittava niin, ettei kukaan lapsista kokenut joutuvansa pakotetuksi toimintaan tai leikkeihin. Henkilökohtaiset mielipiteet eivät saaneet vaikuttaa toimintaamme, vaan pyrimme toimimaan mahdollisimman ammattimaisesti. Suomen lastenhoitoalan liitto ry määrittelee lastenhoitoalan eettisiin periaatteisiin sen, että ”ihmisarvoa tulee kunnioittaa riippumatta sukupuolesta, iästä, uskonnosta, alkuperästä,

mielipiteistä tai kyvyistä.” Sitouduimme kunnioittamaan periaatetta opinnäytetyötä tehdesämme.

Halusimme painottaa lapsille, että heidän tapansa liikkua tai puhua on yksilöllinen, eikä oikeaa tai väärää tapaa ollut. Pyrimme kannustamaan lapsia kaikin keinoin, jotta toiminta jäisi heille muistiin positiivisena kokemuksena. Lasten antaman, pääosin positiivisen palautteen kautta voi päätellä, että he saivat ohjauskerroista iloa ja onnistumisen kokemuksia, eikä kukaan mielestämme kokenut toimintaa haitalliseksi.

Kirjallisessa opinnäytetyössämme sitouduimme käyttämään monipuolisesti aikaisempia tutkimuksia ja teoriapohjaa. Sitouduimme käyttämään lähteitä ilman suoraa kopiointia ja ilmoittamaan lähteet asianmukaisin lähdemerkinnöin. Kirjoitusprosessin aikana mietimme myös, voimmeko käyttää päiväkodin ja työelämän yhteyshenkilön nimeä tai kuvata päiväkodin toimintaa työssämme. Päätimme varmistaa asian yhteyshenkilöltämme ja saimme päiväkodilta pyynnön olla käyttämättä nimiä tai muitakaan tunnistetietoja opinnäytetyössämme. Näin ollen muokkasimme tekstin niin ettei kyseinen päiväkotitai yhteyshenkilönämme toiminut lastentarhanopettaja ole siitä tunnistettavissa.

11.3 Lopuksi

Koimme liikunnallisen menetelmän kokeilemisen lapsen kielellisen kehityksen tukemisessa erittäin hyödylliseksi ja uskomme, että kokeilusta oli meille itsellemme paljon hyötyä tulevaa lastentarhanopettajan työtämme ajatellen. Saimme kokea prosessin aikana onnistumisia ja epäonnistumisia ja jouduimme pohtimaan omaa ammatillisuuttamme erilaisissa ohjaustilanteissa.

Toiminnan jatkoon kannalta oleellista oli koota helposti selattava, erilaisia hyväksi toteamiimme ja käyttämiämme harjoitteita sisältävä harjoitevihko. Harjoitevihkon avulla päiväkodin henkilökunta tai lasten kanssa kieltä ja liikettä yhdistäviä harjoitteita tarvitseva löytää hyödylliset ja helposti muokattavat leikit kätevästi. Kaikki toimintakertojemme leikit ovat sovellettavissa eri ikäisten ja eri tasoisten lasten ryhmiin. Toivomme, että vihkosen avulla ja innoittamana yhteistyöpäiväkotimme jatkaisi ja kehittäisi aloittamaamme toimintaa.

Näemme, että aloittamamme toiminnan jatkamisella lasten kielellistä kehitystä voitaisiin tukea ja lapsia rohkaista käyttämään monimuotoista ja rikasta kieltä. Haasteena toiminnan jatkamiselle näemme päiväkodin arjen kiireellisuuden ja resurssien vähäisyyden. Onnistunut toiminta edellyttäisi säännöllistä ja pitkäaikaista toimintakertojen pitämistä ja näin ollen veisi sekä aikaa, että työvoimaa. Päiväkodin arki on suunniteltu kulkemaan tiettyjen raamien sisällä, eikä siihen ole välttämättä helppo lisätä niin sanottua ylimääräistä toimintaa.

Vaikka erillisen toimintatuokion pitäminen ei onnistuisi, toivomme, että päiväkodin henkilökunta hyödyntäisi harjoitevihkoa aktiviteettitoimintaa suunnitellessaan ja käyttäisi lapsille mieluisia kieltä kehittäviä harjoitteita ja leikkejä osana arkipäivän toimintaa.

Lähteet

Aaltonen, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2002. Lapsen aika. 6.painos. Porvoo: WSOY.

Aaltonen, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen M. 2003. Lapsen aika. 7. painos. Porvoo: WSOY.

Aaltonen, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2006. Lapsen aika. 6.-10.painos. Porvoo: WSOY.

Ahonen, T., Cantell, M., Nissinen, A (toim.). & Rintala, P. 2005. Liiku ja opi - Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin. Keuruu: Otava.

Ahonen, T. & Siiskonen, T. 2001. Sanat sekaisin. Juva: WS Bookwell Oy.

Aivohalvaus -ja Dysfasialiitto ry. 2009. Kielelliset erityisvaikeudet koulunaloitusvaiheessa. Opas kielihäiriöisten lasten vanhemmille. Viitattu 11.03.2014.
http://www.aivoliitto.fi/files/708/dysfasiaopas2_n.pdf

American Speech-Language-Hearing Association. 2012. Augmentative and Alternative Communication (ACC). Viitattu 20.03.2014.
<http://www.asha.org/public/speech/disorders/AAC/>

Apajalahti, A 2002. Vantaalla ehkäistään oppimisvaikeuksia puheterapian ja päivähoidon yhteistyöllä. Puheterapeutti 3/02.

Autio, T. 1995. Liiku ja leiki. Motorisia perusharjoitteita lapsille. Jyväskylä: Gummerus.

Autio T. 2007. Liiku ja leiki. Motorisia perusharjoitteita lapsille. Jyväskylä: VK-kustannus Oy.

Flinkman H-M. 2013. Lapsi ja rajat - Lapsen näkökulma hänen elämäänsä kotona sääteleviin rajoihin ja sääntöihin. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteen laitos.

Fröbelin Palikat. 1991. Fröbelin Palikat CD-levy. Helsinki: Base-beat studiot.

Fröbelin Palikat. 1993. Sutsisatsi CD-levy. Helsinki: MTV-Musiikki.

Gallahue, D. L. & Ozmun C. 2006. Understanding motor development. Singapore: The McGraw-Hill Companies.

Heinämäki, L. 2000. Varhaiserityiskasvatus lapsen arjessa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Hofsten, K. & Lindbeck. L. 1997. Lapsi käsikirja vanhemmille. Odotus ja synnytys. Lapsen ensimmäiset kuusi elinvuotta. Jyväskylä / Helsinki: Gummerus.

Hyytiäinen-Ruokokoski, U. 2001. Diagnoosina dysfasia. Opas kielihäiriöisten lasten vanhemmille. 2. painos. Aivohalvaus ja dysfasialiitto ry.

Hännikäinen, M. & Rasku-Puttonen, H. 2001. Piaget'n ja Vygotskin merkitys varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Karila, K., Kinos, J. & Virtanen J. (toim.). Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS-kustannus, 158-179.

Isokoski, M., Lindholm, L., Lindholm, R. & Vepsäläinen R. 2002. KILI -kieli ja liikunta. Ryhmäkuntoutusohjelma kielihäiriöisille lapsille. 2. painos. Early Learning Oy.

Jaakkola, T. 2009. Lasten ja nuorten taitoharjoittelu. Teoksessa Hakkarainen, H., Jaakkola, T., Kalaja, S., Lämsä, J., Nikander, A. & Riski, J. Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Lahti: VK-Kustannus Oy, 237-261.

Karvonen, P., Siren-Tiusanen, H. & Vuorinen, R. 2003. Varhaisvuosien liikunta. Lahti: VK-kustannus Oy.

Kuuloavain. 2012. Viitattu 17.03.2014.
<http://www.kuuloavain.fi/kielen-ja-puheen-kehitys>

Laakso, L. 2007. Johdatus liikuntapedagogiikkaan ja liikuntakasvatukseen. Teoksessa: Heikinaro-Johansson, P. & Huovinen, T. (toim.) 2007. Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Helsinki: WSOY, 16-24.

Launonen, K. 2013. Kommunikoinnin kehittyminen. Papunet. Viitattu 20.03.2014.
<http://papunet.net/tietoa/kommunikoinnin-kehittyminen>

Leiwo M. 1986, Lapsen kielen kehitys. Helsinki: Hakapaino Oy.

Lyytinen, P. 2003. Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.). Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Juva: PS -Kustannus, 48-68.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2014. Viitattu 23.04.2014.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/lapsi_kokeilee_rajaja/

Marjanen P., Marttila M. & Varsa M. 2013. Johdanto. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä - Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 9-16.

Marttinen, M., Ahonen, T., Aro, T. & Siiskonen, T. 2001. Kielen kehityksen erityisvaikeus. Teoksessa Ahonen, T., Siiskonen, T. & Aro, T. (toim.) 2001. Sanat sekaisin. Opetus 2000-sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 19-32.

Mukaralla. 1999. Huvituttilauluja CD-levy. Helsinki: TR-Music.

Nuori Suomi 2010. Liikunta avaa kielenoppimisen lukkoja. Viitattu 19.3.2013.
<http://www.nuorisuomi.fi/artikkeli-paivahoito?id=16780271-liikunta-avaa-kielenoppimisen>

Nurmilaakso, M & Välimäki, A-L 2011. Lapsi ja kieli - Kielen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy - Yliopistopaino.

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Pulli, E. 2006. Tempputornissa tapahtuu - Liikkumaan innostavia tarinoita ja toimintavinkkejä. Hämeenlinna: Karisto Oy kirjapaino.

Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.

Rintala, P., Ahonen T., Cantell M. & Nissinen A. (toim.) 2005 Liiku ja opi - Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin. Teoksessa Hasman T. & Nissinen A. 2005. Oppiminen, oppimistyylit ja liikunta. Opetus 2000-sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 25-46.

Savinainen-Makkonen, T., Kunnari S., Kaarlonen, M. & Kulovesi, T. 2007. Lapsen puheen, kielen ja kommunikoinnin kehitys ja häiriöt. Teoksessa A. Armanto & P. Koistinen (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 143-157.

Savinainen-Makkonen, T. & Kunnari, S. 2009. Puheen, kielen ja kommunikoinnin kehitys lapsuudessa. Teoksessa Aaltonen, O., Aulanko, R., Iivonen, A., Klippi, A. & Vainio, M. (toim.) 2009. Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet. Helsinki: Otava, 114-121.

Shehan, Patricia K. 1987. Movement on the Music Education of Children. Teoksessa Frank R. Wilson (toim.) & Franz L. Roehmann (toim.) Music and child development. St. Louis: MMB Music, Inc.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Opetusministeriö & Nuori Suomi ry. 2005. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön oppaita. Helsinki. Saatavissa myös http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3739.pdf&title=Varhaiskasvatuksen_liikunnan_suosituks_fi.pdf.

Suomen lastenhoitoalanliitto Ry 2005. Lastenhoitoalan eettiset periaatteet. Viitattu 11.03.2013. <http://www.slal.fi/index.php?k=7211>

Taipale-Oiva, S., Kuittinen, T. & Kokko, J. 2004. Hupsis! Sensomotorinen rata lapsen kielenkehityksen tukena. Käyttäjän opas. Haukarannan koulu. Jyväskylä.

Valtonen, R., Mustonen, K. & työryhmä. 2007. LENE. Leikki-ikäisen lapsen neurologinen arvio. Teoriakirja. Jyväskylä: Siirtopaino.

Vantaan kaupunki 2013. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma. Vantaa: Multiprint Oy

Viholainen, H. 1998. Motoriikka ja taitojen automatisoituminen dysleksiariskilapsilla 3½-vuotiaana. Erityispedagogiikan Pro-Gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Erityispedagogiikan laitos.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen oppinäytetyö. Jyväskylä: Tammi.

Vilko-Riihelä, A. 1999-2003. Psykye - Psykologian käsikirja, Helsinki: WSOY.

Zimmer, R. 2001. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Hämeenlinna: Karisto Oy

Zimmer, R. 2002. Liikuntakasvatuksen käsikirja: Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. 2. painos. Helsinki: LK-kirjat.

Kuvat

Kuva 1: Kolme päätä lattiassa.....	26
Kuva 2: Kannustuspiirin hurmassa.....	28
Kuva 3: Viisi vauhtiveikkoa.....	33
Kuva 4: Sutsisatsi.....	36

Taulukot

Taulukko 1: Tavoitteet.....	9
Taulukko 2: Kielellinen kehitys ikäkausittain.....	15
Taulukko 3: Motorinen kehitys ikäkausittain.....	20
Taulukko 4: Toimintakertojen harjoitteet.....	39

Liitteet

Liite 1 Toiminnallisia liikunnan ja kielen yhdistäviä harjoitteita esittelevä vihko	54
Liite 2 Kirje vanhemmille ja lupalomake	68
Liite 3 Tutkimuslupa.....	70

Liite 1 Toiminnallisia liikunnan ja kielen yhdistäviä harjoitteita esittelevä vihko

Huhtala Johanna & Lommi Mirella
Laurea-ammattikorkeakoulu

TOIMINNALLISIA LIKUNNAN JA KIELEN YHDISTÄVIÄ HARJOITTEITA

SISÄLTÖ

LUKIJALLE	56
Alkuleikki : Kannustuspiiri	57
Kapteeni käskee	58
Maa-meri-laiva	59
Rytmitys / Tavutus	60
Numeroleikki	61
Eläinsokko	62
Eläinlotto	63
Afrikkalainen eläinleikki	64
Laululeikit	65
Loppuleikki : Rikkinäinen puhelin	66
LÄHTEET	67

LUKI JALLE

Tämän harjoitevihkon tarkoituksena on jakaa omassa opinnäytetyössämme käyttämiämme harjoitteita, jotka tukevat lapsen kielellistä kehitystä. Harjoitevihko on osa kahden Laurea ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijan opinnäytetyötä. Harjoitevihkon idea on välittää hyväksi havaittuja kielen ja liikkeen yhdistäviä harjoitteita lasten kanssa työskenteleville. Harjoitevihkon harjoitteet ovat useimmille tuttuja leikkejä, joita on sovellettu kieltä tukeviksi.

Harjoitteet on testattu keväällä 2013 vetämässämme kieli/liikunta-kerhossa. Ryhmä kokoontui yhteensä seitsemän kertaa ja kokosimme tähän oppaaseen mielestämme kaikista hyödyllisimpiä harjoitteita. Ryhmän lapset olivat 4-vuotiaita, joten harjoitteet ovat valittu lasten ikä huomioon ottaen.

Leikkejä ja harjoitteita voi muokata tarpeen mukaan ja vaatimustasoa muunnella ryhmän taitojen mukaisesti. Kerromme tässä harjoitevihkossaharjoitteiden perusidean ja annamme muutamia ehdotuksia leikin muuntamisesta eri ikäisten lasten taitoja vastaaviksi. Toivomme, että saat harjoitteista ideoita toimintaasi!

Alkuleikki : Kannustuspiiri

Tämän leikin ideana on herätellä lapset toimintaan. Leikki toimii sekä energianpurkuleikkinä, että tutustumisleikkinä. Leikissä yhdistyy rytmi, puhe ja liike oivallisesti. Harjoite on helposti muokattavissa.

Harjoitteen alussa kaikki asettuvat joko istumaan tai seisomaan piiriin. Jokainen ryhmäläinen pääsee vuorollaan kiertämään muut ympyrän muodossa olevat ryhmäläiset, toisten samalla kannustaen ja toistaen kiertäjän nimeä.

Esimerkki: Liisa juoksee piirin ympäri ja muut kannustavat: "Liisa, Liisa, Liisa", ja taputtavat käsiään yhteen.

Muokkaus:

- Ympyrän sijasta jono, jossa juostaan edestä taakse.
- Erilaiset liikkumatavat kuten kävely, juoksu, konttaus.
- Käsiin taputtamisen sijasta tömistys, hyppiminen jne.

Kapteeni käskee

Harjoitteen ideana on suullisten ohjeiden kuunteleminen ja niiden noudattaminen. Ohjaaja antaa tehtävän, jonka mukaan lapset toimivat. Harjoite yhdistää ohjeen kuuntelemisen, prosessoimisen ja toiminnan. Harjoitetta on helppo muokata ryhmälle ja tarkoitukseen sopivaksi.

Esimerkki:

- Ohjaaja: "Kaksi kättä maahan" → Lapset laittavat kaksi kättä maahan.
- Ohjaaja: "Laittakaa yhteensä kolme jalkaa maahan" → Lapset laittavat pareittain tai ryhmässä kolme jalkaa maahan.
- Ohjaaja: "Ne kenellä on päällä jotain punaista, hyppikää" → Lapset kenellä on päällä punaista aloittavat hyppimisen.

Muokkaus: Tätä harjoitetta on helppo muokata eri teemoihin ja lasten taitoihin sopivaksi. Harjoitetta voi tehdä yksittäin, pareittain tai ryhmässä vaikeustason mukaisesti.

- Kilpailu → Hitaimmin tehtävän suorittanut tippuu leikistä pois.
- Lasten toimiminen kapteenina → Kielen käyttö ja tehtävän pohdinta.
- Vain silloin totellaan kun lause alkaa "kapteeni käskee".

Maa-meri-laiva

Tämä leikki toimii niin, että nimetään kolme aluetta teeman mukaisesti. Itsellämme oli kolme eri seinää, jotka nimesimme väriteeman mukaisesti keltainen, sininen ja punainen. Merkitsimme alueet aluksi erivärisillä muotolaatoilla ja poistimme niitä yksi kerrallaan leikin edetessä. Näin leikki vaikeutui ja lasten oli muistettava alueet. Ohjaajan huutaessa alueen nimen, lapset juoksevat kohti aluetta. Harjoite yhdistää tarkkaavaisuuden, keskittymisen, kielen käytön ja ymmärtämisen sekä liikunnan ilon.

Harjoitetta on helppo muokata teemaan ja tavoitteisiin sopivaksi. Lapsen puhetta, rohkeutta ja esiintymistaitoa voidaan harjoittaa niin, että lapsi toimii ohjaajana, joka huutaa eri alueita.

Esimerkki:

- Ohjaaja huutaa: "Sininen", ja lapset juoksevat kohti siniseksi nimettyä aluetta.
- Lasten ollessa keltaisella alueella, ohjaaja huutaa: "keltainen", jolloin lasten ei kuulu liikahtaa alueelta pois.

Muokkaus:

- Tee harjoitteesta kilpailu → Hitaimmin alueella oleva tippuu leikistä pois.
- Ota lapsi ohjaajaksi → rohkaisee kielen käytössä.
- Lisää alueita vaatimustason mukaisesti.

Rytmitys / Tavutus

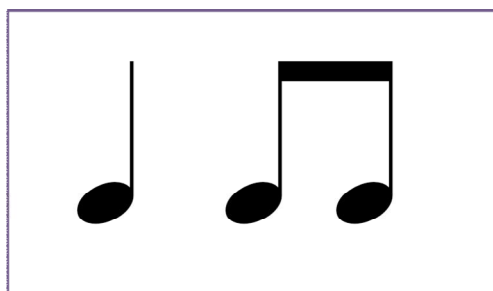
Rytmitys- ja tavutusharjoitteiden tarkoituksena on harjoittaa rytmittäjää. Rytmitys on yksi puheen tärkeimmistä osa-alueista ja ilman sitä puhe ei onnistu. Harjoittelimme rytmitystä ja tavutusta erilaisin keinoin kuten musiikin rytmissä liikkuen ja sanoja tavuttaen.

Esimerkki:

- Ohjaaja sanoo sanan (HE-VO-NEN) ja tavuttaa sen, jonka jälkeen kaikki tavuttavat sanan mallin mukaisesti.
- Soitetaan eri tempoista musiikkia ja lapset liikkuvat tempon mukaan joko hitaasti, keskinopeasti tai nopeasti.

Muokkaus:

- Tavutuksen apuna voidaan käyttää käsiä, jalkoja tai soittimia.
- Helppo muokata ryhmälle sopivaksi → Lapset voivat itse keksiä sanoja ja tavuttaa niitä muille malliksi.
- Jos ei ole musiikkia, voi ohjaaja itse antaa rytmiä tai säädellä liikkumista esimerkiksi eri kulkuneuvojen nopeuden mukaan → Lapset liikkuvat esimerkiksi junan tai polkupyörän nopeudella.

Numeroleikki

Leikin idea on yksinkertainen. Asetutaan piiriin ja kaikki laittavat silmät kiinni. Joku ryhmästä aloittaa sanomalla numeron yksi. Toinen sanoo kaksi, ja kolmas kolme. Ideana on, että yksi ihminen kerrallaan sanoo numeron. Jos kaksi tai useampi sanoo samanaikaisesti saman numeron, laskeminen alkaa alusta. Tarkoituksena on päästä laskemisessa mahdollisimman pitkälle.

Leikki harjoittaa keskittymiskykyä, ääntämistä, rohkeutta ja luo lapsille pientä jännitystä. Tämä harjoite edellyttää, että ryhmän jäsenet osaavat numeroita, joten ihan pienimmille se ei sovi.

Esimerkki: Ohjaaja aloittaa sanomalla numeron yksi. Liisa sanoo numeron kaksi. Matti ja Heikki sanovat samanaikaisesti numeron kolme, joten laskeminen alkaa alusta.

Muokkaus:

- Leikkiä voi muokata teeman mukaisesti esimerkiksi aakkosiin.
- Jos leikki tuntuu liian haastavalta, voidaan leikkiä leikkiä ilman, että silmiä suljetaan.

Eläinsokko

Tässä leikissä leikkijät muodostavat piirin ja yksi leikkijöistä menee piirin keskelle silmät sidottuina. Piirissä olijat pyörivät sokon ympärillä käsi kädessä ja pysähtyvät sokon huutaessa "seis!". Sokko osoittaa kädellään yhtä leikkijää ja sanoo jonkin eläimen. Sokon osoittaman leikkijän on matkittava kyseisen eläimen ääntä ja sokko yrittää tunnistaa leikkijän pelkän äänen perusteella. Oikein arvatussaan sokko ja piirissä ollut leikkijä vaihtavat paikkaa. Jos sokko arvaa väärin, leikkiä jatketaan, kunnes hän arvaa oikein. Leikin tarkoituksena on yhdistää puhe, ajattelukyky ja tilanteeseen heittäytyminen

Muokkaus:

- Leikkiä voi muokata teeman ja lasten taitojen mukaisesti.
- Leikkiä voi leikkiä myös ilman teemaa, niin, että sokon sanossa "seis!", ja osoittaessa yhtä lasta, lapsi sanoo jotakin, jonka avulla sokko yrittää tunnistaa puhujan.

Eläinlotto

Leikin tarkoituksena on löytää itselleen pari äännellen ja liikkuen. Aluksi ohjaaja tai yksi leikkijöistä kuiskaa jokaisen leikkijän korvaan jonkin eläimen nimen. Sama eläin kuiskataan kahdelle leikkijälle, jolloin he ovat pari. Leikkijät kulkevat tilassa matkien eläimen liikkumista ja ääntelyä ja yrittävät löytää parinsa. Leikki jatkuu kunnes kaikki ovat löytäneet oman parinsa. Leikkijöitä on oltava parillinen määrä, jotta leikki onnistuu.

Esimerkki: Ryhmässä on kahdeksan lasta, joten eläimiä tarvitaan yhteensä neljä esimerkiksi koira, kissa, pöllö ja kala. Jokaista eläintä kohden tarvitaan kaksi lasta. Kuultuaan eläimen, lapsi alkaa äänтелеään ja liikkumaan kuten kyseinen eläin. Ääntelyn ja liikkeen perusteella lapset löytävät toisensa ja kulkevat pareittain.

Muokkaus:

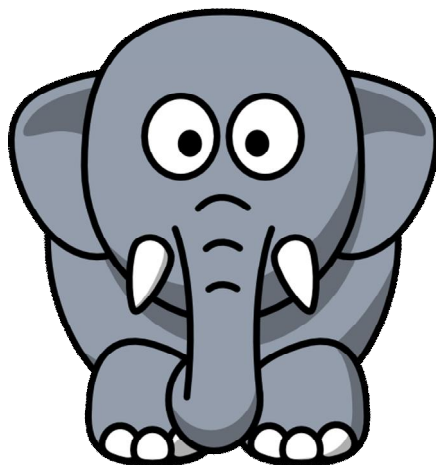
- Leikkiä voidaan muokata teemaan sopivaksi, esimerkiksi kulkuneuvoihin. Lapset liikkuvat ja äänтелеvät teeman mukaisesti.
- Leikistä voidaan ottaa pois joko ääntely tai liike ja näin vaikeuttaa tasoa.

Afrikkalainen eläinleikki

Leikin idea on, että leikkijät asettuvat piiriin ja yksi leikkijöistä on piirin keskellä ja huutaa erilaisten eläinten nimiä. Muut matkivat eläimiä liikkuen. Jos kyseessä on lentokykyinen eläin, kaikki leikkijät "lentävät" omilla tyyleillään. Jos kyseessä on lentokyvytön eläin, marssitaan paikallaan polvia nostellen. Jos kyseessä on uiva eläin, tehdään uintiliikkeitä. Huutovuoroa vaihdellaan sopivin väliajoin. Tämä harjoite yhdistää sekä kieltä, että liikettä sekä auttaa lasta hahmottamaan kehonsa liikkeitä erilaisiin rooleihin asettumisen kautta.

Muokkaus:

- Leikkiä voi muokata eri teemoihin sopivaksi.
- Leikkiä voi harjoittaa joko piirissä tai vapaasti tilassa liikkuen.
- Leikkiin voi liittää myös ääntelyn.
- Arvausleikki - Jokainen saa vuorollaan esittää yhtä eläintä muiden arvaillessa mikä eläin on kyseessä.

Laululeikit

Laululeikit ovat oiva keino yhdistää kieli ja liike. Laululeikit innostavat lapsia käyttämään kieltä, rytmiä ja liikettä. Hyvä laululeikki on mukaansatempaava, motivoiva ja mielekäs.

Laululeikin ollessa lapsille tuntematon, on ohjaajan hyvä käydä leikin liikkeet läpi ennen varsinaista laululeikkiä. Laululeikkejä voi soittaa joko levyltä, laulaa itse tai yhdistää valmiin musiikin ja laulamisen. Laululeikkejä voi myös muokata ryhmään ja tilaan sopiviksi. Niissä voidaan olla paikoillaan tai liikkua tilassa.

Esimerkkejä: Sutsisatsi (Fröbelin Palikat)

Huugi-guugi (Fröbelin Palikat)

Viisi vauhtiveikkoa (Fröbelin Palikat)

Pumppulaulu (Fröbelin Palikat)

Jumppalaulu (Fröbelin Palikat)

Väri laulu (Mukaralla)

Loppuleikki : Rikkinäinen puhelin

Leikin ideana on kehittää keskittymis- ja kuuntelukykyä sekä tuottaa puhetta kuulemansa perusteella. Leikin alussa lapset asettuvat piiriin. Yksi lapsista keksii itse sanan ja kuiskaa sen vieressä olevalle lapselle. Viereinen lapsi kuiskaa eteenpäin kuulemansa. Näin edetään, kunnes saavutetaan kierroksen aloittanut lapsi. Sanan kuljettua koko kierroksen, se sanotaan ääneen. Näin voidaan vertailla, kuinka paljon sana muuttui kierroksen aikana.

Esimerkki: Lapsi aloittaa sanomalla: "hevonen", ja kuiskaa sen vieressä olevalle lapselle. Viereinen lapsi kuulee sanan oikein ja kuiskaa sen eteenpäin. Kolmas lapsi kuulee sanan "hirvi". Hän kuiskaa sanan eteenpäin. Neljäs lapsi kuulee sanan "pihvi", ja kuiskaa sen kierroksen aloittaneelle lapselle. Lapsi sanoo ääneen sekä sanan "pihvi", että alkuperäisen sanan "hevonen".

Muokkaus:

- Leikkiä voi muokata teeman mukaisesti.
- Leikissä voi käyttää joko sanoja tai lauseita halutun vaikeustason mukaisesti.

LÄHTEET

Fröbelin Palikat. 1991. Fröbelin Palikat CD-levy. Helsinki: Base-beat studiot.

Fröbelin Palikat. 1993. Sutsisatsi CD-levy. Helsinki: MTV-Musiikki.

Mukaralla. 1999. Huvituttillauluja CD-levy. Helsinki: TR-Music.

Liite 2 Kirje vanhemmille ja lupalomake

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Vantaan Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyön aiheesta lapsen kielen kehityksen tukeminen liikunnallisilla menetelmin. Opinnäytetyö toteutetaan täällä [REDACTED] päiväkodissa [REDACTED]-ryhmässä.

Tavoitteenamme on kielen ja liikkeen yhdistämisen kokeileminen menetelmänä ja sen toimivuuden havainnoiminen sekä lasten hyvinvoinnin edistäminen liikunnallisen toiminnan avulla. Kokoamme toimintatuokioista myös harjoitevihkon päiväkodin työntekijöille.

Tuokioita tulee olemaan yhteensä kahdeksan ja toteutamme ne ajalla 3.4.-29.5.2013. Tuokiot ovat keskiviikkoisin klo 9-10 (lukuun ottamatta vappupäivää viikolla 18). Toiminta järjestetään aina päiväkodin tiloissa. Ryhmään on alustavasti valittu kahdeksan lasta ja teidän lapsenne on yksi heistä.

Tarkoituksenamme on dokumentoida tuokioita valokuvilla sekä opinnäytetyötämme, että päiväkodille jäävää harjoitevihkoa varten. Mikäli annatte luvan lapsenne osallistua toimintaamme, annatte samalla luvan myös lapsenne valokuvaamiseen.

Opiskelijoina meillä on samanlainen vaitiolovelvollisuus opinnäytetyötä tehdessämme kuin sosiaali- ja terveysalan työntekijöillä. Olemme siis velvollisia pitämään huolen siitä, että asiakkaiden intymiteetti ja anonymiteetti pysyvät salassa.

Pyydämme teitä ystävällisesti palauttamaan oheisen lupalomakkeen [REDACTED] [REDACTED]-ryhmän työntekijöille viimeistään 12.3.2013. Kiitos!

Voitte halutessanne ottaa meihin yhteyttä sähköpostitse.

johanna.huhtala@laurea.fi

mirella.lommi@laurea.fi

Terveisin,

Johanna Huhtala & Mirella Lommi

LUPALOMAKE

Kirjoittakaa lapsenne etu- ja sukunimi ja laittakaa rasti valintanne mukaan:

Lapsen nimi _____

Lapseni saa osallistua toimintaan ja hänestä saa ottaa valokuvia:

KYLLÄ _____ EI _____

_____/_____ 2013 _____

Huoltajan allekirjoitus

Liite 3 Tutkimuslupa

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 19 /2013 1 (3)

Dno KPK 1632/2013/092

9.4.2013

Sivistystoimi
Kehittämispäällikkö Jarmo Lounassalo**Tutkimusluvan myöntäminen/ Lapsen kielen kehityksen tukeminen - liikunnallisin menetelmin**

Tikkurilan Laurea Ammattikorkeakoulun opiskelijat Johanna Huhtala ja Mirella Lommi hakevat tutkimuslupaa opinnäytetyön tekemistä varten. Opinnäytetyön aiheena on ”Lapsen kielen kehityksen tukeminen - liikunnallisin menetelmin”.

Tutkijoiden tavoitteena on kielen ja liikkeen yhdistämisen kokeileminen menetelmänä ja sen toimivuuden havainnoiminen, sekä kielen kehityksen ja liikunnan välisen yhteyden selvittäminen aikaisempien tutkimusten avulla. Kielen kehityksen tukemisessa tutkijat pyrkivät keskittymään perussanastoon ja -käsitteisiin, kuten kehonosiin, väreihin ja eläimiin. Tutkijoiden tavoitteena on myös vahvistaa lapsen liikunnallisia taitoja erilaisten motoriikkaa ja kieltä kehittävien leikkien avulla.

Tavoitteena on myös koota jokaisesta toimintakerrasta koostuva, erilaisia harjoitteita sisältävä opasvihkonen päiväkodin työntekijöiden käyttöön.

Tutkijat tekevät toiminnastaan itsearviointia, niin että jokaisella toimintakerralla toinen tutkijoista on pääohjaajan roolissa ja toinen samalla havainnoi ja arvioi toimintaa. Jokaisen toimintakerran jälkeen kokemukset kirjataan ylös. Lapsilta ja työntekijöiltä tutkijat pyytävät myös palautetta. Palautteen perusteella tutkijat pyrkivät kehittämään toimintaa.

Tutkijoille ei luovuteta salassa pidettäviä asiakirjoja ja tutkijat ovat lain mukaan salassapitovelvollisia tutkimuksessa tietoon saamiensa yksilöä ja perhettä koskevien asioiden suhteen sekä heidän tulee huolehtia siitä, että yksittäistä henkilöä tai perhettä ei tutkimuksessa voida yksilöidä. Tutkimuksessa kerättyä tietoa saa käyttää vain tutkimustarkoituksiin. Mikäli tutkimus kohdistuu lapsiin, edellytetään huoltajien suostumista tutkimukseen osallistumiseen.

Päätös:
Päätän,

- 1) myöntää tutkimusluvan Johanna Huhtalan ja Mirella Lommin opinnäytetyölle jonka aiheena on ”Lapsen kielen kehityksen tukeminen - liikunnallisin menetelmin” ja
- 2) että tutkijoiden tulee toimittaa yksi kappale tutkimuksesta sivistystoimeen pdf - muodossa osoitteeseen: kirjaamo(at)vantaa.fi

Täytäntöönpano: - Johanna Huhtala
- Mirella Lommi

Tiedoksi: - varhaiskasvatuspäällikkö

Päiväys Vantaa 9.4.2013

Allekirjoitus

Nimen selvennys Jarmo Lounassalo

Virka-asema Kehittämispäällikkö

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 19 /2013 2 (3)

Dno KPK 1632/2013/092

9.4.2013

Sivistystoimi
Kehittämispäällikkö Jarmo Lounassalo**Oikaisuvaatimusohjeet**

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus tehdään Vantaan opetuslautakunnalle, postiosoite: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa tai sähköpostitse osoitteella: kirjaamo@vantaa.fi

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu julkisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana taikka kolmantena päivänä sähköisen viestin lähettämisestä.

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on oikaisuvaatimuksen tekijän allekirjoitettava.

Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanotto-laitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Tämä päätöspöytäkirja on yleisesti nähtävänä

Aika: 15.4.2013

Paikka: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa

Tiedoksianto asianosaiselle:

1. Lähetetty tiedoksi kirjeellä (kuntalaki 95 §)

Asianosainen: *Johanna Huutala, Miralle Kommi*

Annettu postin kuljetettavaksi 10.4.2013

Annettu tiedoksi sähköisenä viestinä . . 2013

Tiedoksiantaja: Tiina Koikkalainen

2. Luovutettu asianosaiselle

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 19 /2013 3 (3)

Dno KPK 1632/2013/092

Sivistystoimi
Kehittämispäällikkö Jarmo Lounassalo

9.4.2013

Paikka:

Aika:

Asianosainen:

Vastaanottajan allekirjoitus _____

Tiedoksiantajan allekirjoitus _____

Päätöspöytäkirjan oikeaksi todistaminen

Allekirjoitetun ja edeltäkäsin ilmoitettuna aikana nähtävänä olleen päätöspöytäkirjan oikeaksi todistaa:

Päiväys Vantaa 9.4.2013

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Virka-asema

Tiina Koikkalainen

hallintosihteeri